

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 39.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 10, 1886

ԹԻԻ 28.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
“Ե” երկնք Պատի Ըլլամ Մի վայրկենէն”	217
Ազնիւ Բնաւորութիւնն է Զօրութիւն . . .	217
Ազնիւ Ժողով . . .	218
Անպարտական ճշմարտութիւն . . .	218
Պատմութիւնն ի Պէտա Ենոզայ . . .	219
Փարոյեան կղզիք . . .	219
Տարօրինակ Պատմութիւն մը . . .	220
Միութիւնն Եւ Միակերպութիւն . . .	220
Այլապէս . . .	221
Փշրանք . . .	221
Նամակներ . . .	221
Հանդէս Գաղափար . . .	223
Արժէք Դրամն . . .	224

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն Շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է՝ ի Թուրքիա՝ 2 Մեծիտիյէ, վեց ամսեայն՝ 1 Մեծիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 40 փարա: Օտար երկրաց համար տարին 45 դանեկան, կանխիկ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան պատկանեալ նամակներ պարտ է ուղղել տա. ՄԻ. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիգան խան, Կ. Պոլիս:

Ամերիգայի Միսիսնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Հ. Ք. Կրիւն, ԽՊԱԳԻՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՓՈԽ—ԽՊԱԳԻՐ

«ԵՍ ԵՐԿԻՆՔ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՄ ՄԻ ՎԱՅՐԿԵՆԵՆ»

Քանի մը տարի առաջ երկու հանքագործք կ'իջնէին յԱնգլիա Քորնուոլի պղնձի հանքաց միոյն հորերէն վար: Վտանգաւոր դործ էր այն: Անոնք սովոր էին որ երբ կը կարգադրէին հանքածուխը վառօդով փշրելու գործը, դանակով կը կտրէին պատրոյգը: Այնուհետեւ գործաւորաց մին կը մտնէր վանդակը եւ նշան կու տար որ վեր քաշէին զնա: Վանդակը մի մարդ միայն կրնար պարունակել, եւ միւսը կը մտնէր անոր մէջ երբ իջնէր վար: Մի ձեռամբ բռնելով չուանը որով նշան տար, եւ միւսը դնելով պատրուդին վրայ, երբ կը վառէր պատրոյգը, կու տար նշան, եւ իսկոյն կը քաշէին զնա վեր:

Այս գէպըին ժամանակը, պայթուցման գործը պատրաստելէ ետքը յիշեալ երկու մարդիկ տեսան որ դանակը թողած էին վերը, եւ փոխանակ վեր ելլելու առին երկու տափակ եւ սուր քար կտրելու համար պատրոյգը: Կտրելին պատրոյգը յարմար երկայնութեամբ,

բայց ի՞նչ սոսկալի բան. կրակ առաւ: Երկուքին դիմեցին վանդակին, բայց ոչ վանդակը եւ ոչ անիւը կրնային մէկ անգամին կրել մի մարդէ աւելի:

Ահաւոր վայրկեան էր այն: Յանկարծական մահ մօտ էր անոնց. բայց անանցմէ մին իսկոյն ետ կեցաւ եւ ըսաւ իւր ընկերին,

“Դու վեր ելիւ, ես երկինքը պիտի ըլլամ մէկ վայրկենէն:”

Մի վայրկենէն անոր ընկերը ազատուեցաւ: Այնուհետեւ լսուեցաւ որոտածայն պայթիւն, եւ խաղաղեցաւ ամենայն ինչ: Ոմանք մարդիկ իջան վար առաջ, ակնկալելով գտնել հանքագործին ջախջախեալ եւ յօշօտեալ մարմինը. բայց այնպէս պատահած էր որ վառօդին պայթմամբ քակուած էր ժայռի զանգուած մը որ տրամանկին ուղղութեամբ իյնալով անոր քովէն՝ անվնաս մնացած էր նա բայ ի քանի մը տեղէ թեթեւ կերպով վերաւորուելէ:

“Ինչո՞ւ համար պնդեցիր որ միւս ընկերդ շուտով վեր ելլէ,” հարցունքին անոր:

“Վասն զի գիտէի թէ հոգիս ապահով էր, քանզի յանձնած էի զայն Անոր ձեռքը որոյ համար ըսուած է թէ ‘երկամանց դօտին հաւատարմութիւն պիտի ըլլայ’ եւ ես գիտէի թէ ինչ որ ես յանձնած էի անոր՝ բնաւ պիտի չքանէր, բայց այն ընկերս էր սոսկալի չար պատանի, եւ ես ուղեցի տալ անոր ուրիշ առիթ մի եւս ապաշխարութեան եւ ուղղուելու:”

Այս մարդը փրկուեցաւ, եւ ինք դիտէր զայդ:

Կենալ արդարացեալ Յիսուս Քրիստոսի արեամբ, ծանրակշիւ իրողութիւն, փառաւոր ապահովութիւն է, բայց զի ոչ զայն փոքրագոյն — ունենալ Հոգւոյն վկայութիւնը թէ մենք Աստուծոյ որդիքն ենք — է խաղաղութիւն եւ ցնծութիւն անճառելի:

ԱԶՆԻԻ ԲՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆՆ Ե ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

Ասկէ քիչ ժամանակ առաջ դեռահասակ եւ աշխոյժ վաճառական մը ըսաւ

Աւետարանի աղնիւ պաշտօնէի մը որոյ մեծ եկեղեցին կը խոնէր եռանդուն ժողովրդով ամառ ամիս եւ տարուէ տարի, “Ես կը նախանձիմ բարիք ընելու պատեհութեանցը:” “Ինչո՞ւ համար:” Վասն զի դուն ունիս այսպիսի նպատաւոր դերք մը,” ըսաւ երիտասարդը: “Բարեկամ,” պատասխանեց իսկոյն պաշտօնեան, մի սխալիր այդպէս, քո դերքդ իմ դերքիս չափ լաւ է, եւ լաւագոյն եւս է քանի մը նկատումներով:” Սխալ է այդ զոր կը դործեն յաճախ բաղմունքի տարանց եւ կանանց անոնք առ ոչինչ կը դրեն իրենց պատեհութիւնները եւ կարողութիւնները: Զայլա շարժելու համար պէտք է ոչ մասնաւոր ձիրք, եւ ոչ նշանաւոր դերք — աշխարհի մէջ Զուհեմալ ի պաշտօնէ պարտականութիւնն ի դործ դնել այսպիսի ազդեցութիւն, երբեմն է զօրաւորագոյն ազդեցութիւն պատրաստի ազդեցութեան այլոց վրայ որ երբեք կրնայ ըլլալ: Թէ ինչ բանի պէտք ունի աշխարհ գլխաւորապէս՝ չէ տաղանդ, կամ դաստիարակութիւն կամ որեւիցէ տեսակ անձնական ձիրք, այլ՝ ազնիւ բնաւորութիւն — կենաց այնպիսի արգասիք զոր կրնայ ունենալ իւրաքանչիւր մարդկային էակ: Փոքրիկ հասարակութեանց մէջ դիտելի է թէ շատ անգամ կը գտնուին արք կամ կանայք որոց որոշմունք կը թուին ունենալ տեսակ մը վճռական իշխանութիւն: Անոնք հազիւ ուրեք են փայլուն տաղանդով անձինք, շատ անգամ թերի իսկ են դաստիարակութեամբ եւ զուրկ որեւիցէ ընդարձակ գիտութենէ աշխարհի վրայ: Բայց հասարակութիւնը փորձած է եւ դիտէ թէ անոնք են արժանաւոր անձինք: Ազնիւ բնաւորութիւնը կու տայ անոնց հազամանաց ակնածելի յատկութիւն մը, եւ կ'ընծայէ անոնց կենաց ազդեցութիւն որմէ զուրկ են անոնց աւելի աշողաձեռն ընկերք: Այսպիսի անձինք հազիւ ուրեմն ծանօթ են այն յարգանաց որով կը մեծարուին, հազիւ ուրեմն դիտեն այն ազդեցութեան ընդարձակութիւնը որ կ'եղանակաւորէ իրենց շուրջ գտնուողներուն

կենսերը: Մնաորակոյս անոնք նայելով իրենց նեղ և անձուկ պարագայից և սահմանաւոր պատեհութեանց, բազմա-ցըս կը զգան թէ քիչ տրոժէք ունին իւրենք, և թէ քիչ ազդեցութիւն ունի ինչ որ կ'ընեն կամ կ'ըսեն. և սակայն բաց ի նոցանէ ամենայն ոք կը տեսնէ թէ անոնք են հասարակութեան մէջ քան զամենեւին ազդեցիկ անձինք: Չկայ բան զոր կարելի ըլլայ բազմատեղ ըստ գեղեցկութեան ազնիւ և անանձնա-սէր բնաւորութեան հետ, որ կը քաղց-բանայ համբերութեամբ, և չնորհալի կ'ըլլայ անձին մոռացութեամբ: Ոչ ոք այր կամ կին, ինչ և ինչին անոնց պա-րագաները, թափուր է կենաց այս բարձրագոյն հրապոյրէն և ազնուագոյն գործէն: Բայց ազդեցութիւն կը բխի ազնիւ բնաւորութենէն, վասն որոյ ազ-դեցութիւն կրնայ սնենալ ամէն մարդ: Չկայ կենաց մէջ աւելի ազնիւ բան, ոչ ինչ որում փափաքի հզօրագոյնն աւելի սաստիկ, քան այն զօրութիւնը որ կ'ազ-դէ ուրիշին վրայ բարձր և բարեխիտ-կան վախճանի մը համար, և այդ սըր-բազան արտօնութիւնը կրնայ ըլլալ քոյր:

Ա. Դ. Թ. Բ. Ի. Ժ. Ո. Ո. Վ.

Չկայ եկեղեցւոյ մէջ երկրպագու-թեան մաս մը որ ծանրաբեռնի աւելի դժուարութեամբ և ըլլայ առիթ հով-ուին անձկուտ խնամքին առաւել քան որչափ աղօթքի ժողովը: Բայց պէտք չէր որ այս ըլլար այսպէս: Եթէ աղօթ-քի ժողովն է սահմանեալ պաշտօն եր-կրպագութեան՝ Հոգւոյն առաջնորդու-թեան ներքեւ, և համաձայն Սուրբ Գրոց, ուրեմն այն պէտք է ըլլայ եկե-ղեցւոյ մի կենդանի, օգտակար, և ուրա-խարար ժողովը: Բայց ինչ են իրողու-թեանց ոմանք որ կ'ապակեցալ են այս պաշտաման հետ: Նախ՝ ընդհանրապէս անոր յաճախողը շատ սակաւաթիւ են, համեմատելով եկեղեցւոյ անդամոց ամ-բողջ թուոյն հետ: Երկրորդ՝ կայ ընդ-հանուր զգացում մասնաւորապէս այն-պիսեաց մէջ որ ներկայ չեն գտնուիր ա-ղօթքի ժողովներու, թէ չեն անոնք յան-կուցիչ, և մենք պարտաւր խոստովանել թէ այս ընդհանուր զգացումը արդեամբք ունի հիմ մը: Վասն զի շատ ժողովը ա-ղօթից չեն շատ հրապուրիչ, բայց եթէ այնպիսեաց որք կ'երթան հոգեւոր ու-նակութեան ազդեցութեամբ և որոշ նպատակաւ և վստահ տէրակալութեամբ առնուլ օրհնութիւն, վասն զի կ'երթան Տէրոջն առջեւ, և կը հաղորդակցին ա-նոր հետ և կը զօրանան և կ'ըլլան ու-րախ: Երրորդ՝ այն ժողովոյ մէջ յոր-դոր խօսողը կամ աղօթողը քանի մը եղբարք միայն են, և աղօթք իս են աւելի կամ նուազ նոյն խօսքերով ա-մէն անգամ և միօրինակ, և առանց

զգացման: Այսպիսի բաւ համարուի ժո-ղովոյն համար: Բայց առիթ որչափ տար-բեր է ճշմարիտ ժողովն աղօթից, որ է արտօնութիւն և պարտականութիւն իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ:

Նախնական եկեղեցւոյ առաջին ժո-ղովներն էին ոչ թէ քարոզելու համար խօսքը՝ այլ աղօթելու համար: Եւ յի-րաւի, եկեղեցին աղօթքով ծնած է: Հոգւոյն Սրբոյ առաջին հեղումը տեղի ունեցաւ մինչ եկեղեցին կ'աղօթէր: Եւ Հոգւոյն հեղմանէն և առաջին աշակեր-տաց մէկտեղ ժողովուելէն ետքը, կը պատմուի թէ, անոնք միաբանութեամբ կը բեկանէին հացը և աղօթք կ'ընէին: Նոր զօրութիւն կը շնորհուէր մանուկ եկեղեցւոյն մինչ ժողովուած կ'ըլլային ա-ղօթել: Երբ զառաջինն ներդրութիւնը եկան եկեղեցւոյ վրայ և Պետրոս բռնուելով դրուեցաւ բանտ, եկեղեցին աղօթիւր կը դիմէր առ Աստուած յօգնականութիւն, և ընդունեց իւր աղօթքին պատասխա-նը Պետրոսի հրաշալի աղատութեամբ բանտապահից ձեռքէն: Փրկչին կարի յոյժ թանկագին խոստովանեցէն մին, «Ուր երկու կամ երեք հոգի ժողովուած ըլլան իմ անուամբ, հոն եմ ես ա-նոնց մէջ», քաջալերիչ է աղօթքի ժո-ղովներու համար: Չկայ ամբողջ Սուրբ Գրոց մէջ աւելի եռանդուն յորդոր քան զայն որ կը գտնուի Եբրայեցւոյ թղթոյն մէջ, յորում կ'ընդունին իւր-րատ որ «չթողունք ի մի վայր ժողո-վելը», զոր կը կարծենք թէ կը վերա-բերի մասնաւորապէս եկեղեցւոյ ժողով-ներու ներկոյ գտնուելու: Բաւ համա-րինք այսչափ խօսել Սուրբ Գրոց թե-լագրութեան վրայ այս մասին: Եկե-ղեցւոյ սովորական ուխտը զոր մեք ա-մէնքս ստորագրած ենք որեւիցէ ձեռով մը, կը կապէ զմեզ լուրջ կերպով իրա-րու և Աստուծոյ հետ, ընել ինչ որ կրնանք պահելու համար եկեղեցւոյ կանոնները, ընելու երկրպագութիւն, և գործելու եկեղեցւոյ օգտին համար: Ուրիշ ինչ որ չպարունակեր ասոնք, կը պարունակէ աղօթքի ժողով, և Քրիս-տոնեան որ ունակաբար զանց կ'առնէ աղօթքի ժողովը, կ'եղծանէ իւր ուխ-տին պարտականութիւնները, և իւր ան-ձին դատապարտութիւնը ինք կը գրէ, և կը հրատարակէ առաջի եկեղեցւոյ եթէ ոչ առաջի աշխարհի, թէ իւր հո-գեւոր վիճակը վատթարացած է:

Լաւ գիտենք թէ ինչ որ հիմա ըսենք, ուղղակի չպատասխաներ ընդհանուր այն առարկութեան թէ աղօթքի ժողովներն տաղտկալի են, բայց և այնպէս կը յայտնեն այս դժուարութեան արմատը: Եթէ ե-կեղեցւոյ անդամք միաբան ճանճան թէ աղօթքի ժողովն այնպիսի բան է որոյ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ եկեղեցւոյ իւրաքանչիւր անդամոյ վրայ, և թէ իւրաքանչիւր անգամ կը դըտ-

նուի կենդանի պարտականութեան ներ-քեւ առ Աստուած և առ եղբարս իւր գալ ժողովին՝ պատրաստութեամբ մը անոր համար, որ է կամ հոգեւոր փա-փաք, կամ համառօտ առանձին աղօթք մը ընել տունը ուր մասնաւոր օրհնու-թիւն խնդրէ եկեղեցւոյ մէջ ժողովնե-րուն համար, կամ շնորհակալութիւն մատուցանել ընդունած ողորմութեանց համար, կամ նոր կամ հին բան մը գտնել Սուրբ Գրոց մէջ և ըլլալ պատ-րաստ հաղորդել զայն եղբարց, միով բանիւ՝ պատրաստ ըլլալ ինչպէս ընդու-նելու՝ նոյնպէս և տալու (մինչև իսկ եթէ տալն ըլլայ լուին), և մանաւանդ բաց սըր-տով առ Տէր թէ՛ կարօտութիւն յայտ-նելու՝ և թէ՛ շնորհակալ լինելու: Յայն-ժամ, յիրաւի, Հոգին պիտի չվշտանայ, այլ աղատապէս պիտի գործէ Աստու-ծոյ որդւոյ համար: Թմրութիւնը և միօ-րինակութիւնը պիտի ըլլայ անհետ, և պիտի առնուն փորձը բոլոր ուրախու-թեան և ցնծութեան հաւատացեալ ըն-տանեաց որ կը ժողովին Տէրոյն առջև:

Ա. Ն. Պ. Տ. Ր. Ո. Վ. Ի. Ն. Ս. Ո. Բ. Ի. Ն.

Այսինքն Տէրութիւն թերթը կը հրատարակէ հետեւեալ ազգը, որմէ կ'արտատպէ Քրիստոս Եւանգելիս: Սոյն հանդէսը մարդ զրկելով յա-տուկ եւ տեղեկութիւն առնելով իւր բաժա-նորդներուն միջն որ կը բնակի ի Պոյզ Սի-թի ուր երեւցած էր այդ ազգը, կը հաւաս-տէ թէ այն է անկեղծ եւ լուրջ ազգ, զինե-տունէ մը հրատարակուած: Դադարիք մը կայ, կ'ըսէ յիշեալ հանդէսը, այս «անպատ-րուակ ճշմարտութեան» մէջ զոր չենք յա-ւակնիր լուծել: Բայց ստուգիւ է ճշմարտու-թիւն պարզ եւ անպաճոյճ:

Ա. Ն. Պ. Տ. Ր. Ո. Վ. Ի. Ն. Ս. Ո. Բ. Ի. Ն.

Ազգ ուղղամիտ ողելից ըմպելեաց վաճա-ռողի ինչպէս է վայել:

Բարեկամք եւ ընկերք: Բացած ըլլա-լով չքեղ խանութ մը ուր վաճառուի հե-ղուկ հուր, այս առթիւ պատիւ ունիմ ծա-նուցանել Ձեզ թէ ես սկսած եմ գործ որով յարուցանեմ արեւոյններ, աղքատներ եւ մու-րացիներ, որք ասլին հասարակութեան լուրջ, աշխատասէր եւ պատուաւոր մասին ստակովը: Պիտի վաճառեմ տանց համար պատրաստուած ըմպելիներ, որք գրգռեն զմարդիկ ընել վրդովում, աւաղակութիւն, եւ արիւնհեղութիւն, եւ այսպիսեալ պակ-սեցունել հասարակութեան միթարութիւնը, շատցունել անոր ծախքը, եւ վտանգել անոր բարեկեցութիւնը:

Քիչ մը առաջ լուր տրուելով ինձ պիտի աշխատիմ եւ քիչ ստակ պահանջելով խօսք կու տամ պատրաստել զոհեր որբանոցներու, աղքատանոցներու, բանտերու, եւ կախա-ղաններու:

Պիտի մատակարարեմ բան մը որ աճեցու-նէ մահացու արկածներ, բազմապատկէ տա-ռապեցուցիչ ակտերու թիւը, եւ անբուժելի ընել զայնպիսիս որ են անյնաս:

Պիտի վաճառեմ այնպիսի ըմպելիք որ զը-կեն զոմանս ի կենաց, շատերը բանակա-նութենէ, աւելի շատերը՝ ստացուածէ, եւ դամէնք՝ խողաղութենէ. որ ըսեն հայրերը հրէշ, կիները՝ որբեւարի, զաւակները՝ որբ, եւ զամէնը տնանկ եւ մուրացիկ:

Յաջորդ սերունդէն չափերը պիտի ընեմ ազէս, եւ ընեմ եւ փնտրակար՝ ազգին։

Մարց պիտի տամ մոռնալ իրենց մանուկները, եւ փնտրակար պիտի ըլլայ անդ զթուրթիւն։

Ես երբեմն պիտի աւրեմ կրօնի պաշտօնեաներն իսկ, արդեւեմ Աւետարանին յառաջդիմութիւնը, եղծանեմ եկեղեցւոյ սրբութիւնը, եւ յառաջ բերեմ ժամանակաւոր, հոգեւոր եւ յաւիտեանական մահ։ Եւ եթէ ոք յանդգնի հարցնել թէ ինչո՞ւ կը ժպտնիմ ես բերել ժողովրդեան վրայ այսպիսի կուտակութիւն չարեաց, իմ լուրջ պատասխանս է, «Ստա՛կ շահեղութեամբ»։ Ոգելից ըմպելեաց առեւտուրը չահաւէտ է, եւ կան Քրիստոնէայ անուանեալք որ անոր վրայ կը նային զուարթ դիմօք։

Ես ունիմ այս դործին համար արտօնագիր, եւ եթէ չբերեմ այս չարքը ձեր վրայ՝ ուրիշ մարդ մը պիտի բերէ։

Ես դրամով իրաւունք ձեռք բերած եմ աւականել վարքը, կորուսանել առողջութիւնը, կարճել կեանքը եւ կործանել հոգին այն պիտեաց որք կը կամին պատուել զիս յաճախորդ լինելով ինձ։ Դրաւ կը դնեմ թէ պիտի ընեմ ինչ որ խոստացած եմ հոս։ Անոնք որ կ'ուզեն ձեռք բերել վերելիչեալ չարքէն որեւիցէ մին իրենց անձին կամ իրենց սիրելեալ բարեկամաց համար, կը հրաւիրուին զիմել իմ պաշտօնատունս ուր քանի մը վարայով պիտի հայթայթեմ միջոց հասցունել զնոսա անոնց բաղձանաց։

ՊԱՏՄԱՌԻՒՆ Ի ՊԵՏԱ ԾՆՈՂԱՅ

«Ուրեմն, մեծ հայր, զու անսովոր յաջողութեամբ կեանք մը անցուցած ես, այնպէս չէ»։ Ըսաւ Էտուրըտ Պոնըր իւր հաւին մինչ նստած կը խօսէին իրարու հետ գեղեցիկ օր մը։

«Պատասխանը դու պիտի տամ կախեալ է յաջողութիւն բառին ընծայուած նշանակութենէն։ Ես հարստութիւն դիզած եմ, ա՛յր ըսել կ'ուզես»։

«Ոչ, ոչ թէ ճիշդ այդ ըսել կ'ուզեմ, թէ եւ այդ եւս անոր մի մասն է։ Ըսել կ'ուզեմ թէ քու կեանքդ յաջող կեանք մը եղած է, բայց անտի որ հարուստ ես, ընկերութեան մէջ քու դիրքդ փառաւոր է»։

«Լաւ. զու չափահաս եղած ես այժմ, եւ արդէն ունիս փոքր մանուկներ քու շուրջդ, եւ որովհետեւ կ'ուզեմ ապաւորել մտքիդ վրայ թէ ինչ բաներու պէտք ունին անոնք, նաեւ ըսել ինչ որ կը կարծեմ թէ է կեանքին յաջողութիւնը, թերեւս լաւ կ'ըլլայ մասամբ իմն ընել քեզ իմ անցեալ կենացս պատմութիւնը, ցուցնելով միանգամայն թէ ինչ բանի մէջ անյաջող եղայ եւ ինչ պատճառաւ։ Երբ ես սկսայ գործեր ընել ինքնազուրկ, կը կարծէի թէ հարուստ մարդն է յաջող, եւ բոլոր ջանիւ միտեցայ շահել ստակ։ Կինս եւ զաւակուքս միշտ լաւ կը հագուէին, մեր սեղանն էր հացալից եւ մեր տունն երջանիկ ըստ ամենայնի։ Չէի խնայեր ծախքի, որչափ որ կը ներէին պարագաներս, զաւակացս դաստիարակութեանն համար։ Վասն որոյ կը կոչուէի օրինակ բռնութեամբ արժանի այր եւ հայր»։

«Եւ էիր այնպէս։ Տարակոյս չունիմ թէ չէիր կրնար դնել առջեւս լաւագոյն օրինակ մը քան զքոյդ»։

«Դու կը սխալիս։ Շատ հարց նման կը կարծես թէ եթէ զաւակացդ ուտեմուր, հանդերձները, եւ ուսուցիչները պատրաստես, գործը լինցած է։ Արդ՝ սիրելի որդեակ, մի

սխալիր յայտմ դաւակացդ պիտիքը հողալու մէջ։ Ես ըրի այդ սխալը։ Յաջողութիւնն այն է որ մտքդ կ'ապրի օգտակարագոյն կենօք ամէն բանի մէջ։ Հօր կամ մօր յաջողութեան կարեւորագոյն տարրն է կրթել իրենց զաւակները անպիսի իմն եղանակաւ որով դարձանայ անոնց մէջ գտնուած լաւագոյն բանը։ Չայս ընելու համար պարտին նորա ուսման նիւթ ընել իրենց զաւակները, հասկնալ անոնց պիտոյքը, անոնց փափաքները եւ հակամիտութիւնները, եւ քաջ ծանօթանալ անոնց։ Ի սկզբան ծաղրական կը թուի այս խօսքը։ Պիտի ըսես թերեւս, ի՞նչ պէս կրնան ծնողք չլրջալ ծանօթ իրենց իսկ զաւակաց որսիտութեան։ Բայց կան անթիւ անհամար ծնողք եւ զաւակուք որ կը մեծնան բոլորովին անծանօթ իրարու։ Հարք որ չեն ճանչնար իրենց որդիները, մարք որ չեն ճանչնար իրենց դուստրերը։ Եւ ինչո՞ւ համար։ Վասն զի չապրեցան համակրութեամբ առ նոսա, չճանչնալով անոնց բարձրագոյն նպատակները, փափաքները, յոյսերը եւ երկիւղները։ Ապրած են իրենց զաւակաց հետ իշխելու եւ հպատակելու յարաբերութեամբ միայն. արժանապատուութեան անտի զգացում մը կը վախցունէ գնոսա որ չյայտեն իրենց սէրը։ Կ'ըսեմ քեզ, համակրութիւնը եւ արտայայտեալ սէրը աւելի շատ բան կրնային ընել քան որչափ ուրիշ բոլոր բաները բազում երիտասարդաց կամ կանանց որ ունեցած են վշտակիր եւ անոյտ կեանքները, զոր ոչ ոք երազած է։ Չաւակացդ հետ ընտանեւար կենցաղաւարէ, այս բանը շատ աւելի պիտի վարձատրէ քեզ քան ընկերանալդ այնպիսեաց հետ որ շատ անգամ ժամաւաճառ կ'ընեն քեզդ եւ կը կոչեն զայն զրօսանք։ Չկայ բան մը աւելի ստոյգ հաճախական քան ընկերակցութիւնն զարգացման ընթացից մէջ գտնուող մտաց հետ։ Ցատկէ խաղա փոքր մանկանց հետ, խօսէ խնդաւելի մեծերուն հետ, սրտակից բարեկամներ ըրէ քեզ զաւակներդ, եւ այսպէս վստահութիւն ներշնչէ թէ դու միշտ համակիր ես աւսնոց։ Այս էր ժայռը որուն դէմ բաղկեցայ։ Իմացայ, բայց շատ ուշ, թէ զաւակներս օտարական էին ինձ։ Հօրեղբայրդ Գեորգ աւելի լաւ մարդ կ'ըլլար եթէ անոր հետ ծանօթութիւն հաստատէի, եւ աւելի տայի իմ ժամանակէս անոր հետ կենցաղաւորելու։ Բայց ես կը կարծէի թէ կատարած էի իմ պարտքս քանի որ ստացած էր ինչ որ հարկաւոր էր իւր բարեկեցութեան համար։ Յետ ժամանակաց հասկցայ թէ եղած էր առեն երբ նա յօժար էր տալ ամէն ինչ որ ունէր կամ կը յուսար ունենալ վայելելու համար իւր հօր ընկերակցութիւնը եւ բարեկամութիւնը։ Բայց աւա՛ղ, շատ ուշ էր. նա գտած էր ուրիշ համակրութիւններ, եւ անոր բարքն աւականեցաւ։ Որդիս ճանչնալու մտայն թերութիւնս խորհել կու տայ ինձ թէ անյաջող եղած եմ իմ բոլոր կենացս մէջ»։

ՖԱՐՈՅՆԱՆ ԿՂԶԻՔ

Ֆարոյեան կղզիք 17 բնակեալ եւ զանազան փոքրիկ կղզիներէ բաղկացեալ կղզեխումբ մը կը կազմեն, եւ կը վերաբերին Տանիմարքայի։ Նօքա կ'իյնան Սկոտլանդ եւ Իսլանտայի մէջտեղ եւ ունին գրեթէ 40,000 բնակիչ։ Բոլոր այս կղզիք յետին աստիճան ժայռուտ են. այն աստիճան ժայռուտ, որ յարմարագոյն կամ մինչեւ իսկ կարելի նաւամատոց մը փոքրիկ քաղաքի մը կայանը կրնայ համարուիլ. եւ ներսերը եւս աւելի դժուար է գտնել հարկւր եարտա տարա-

ծութեամբ ո՛ր եւ է տափարակ գետին մը։ Ո՛չ մի ծառ կ'օգնէ մեղմել Ֆարոյեան կղզւոյ մը դարնան կամ ձմրան խստութիւնը։ Ապառաժի բեկորք կամ շեղջակոյտք ախուած են ցամաքին վրայ, որ, բայց ի մասնաւոր աշխատութեամբ գոնէ քիչ մը մշակելով վիճակի բերուած տեղերէ, ծածկուած է ծիրանեղոյն վեկնով, մամուլ, խճերով, պորփիւրի եւ բասանաքարի խաւերով եւ դանազան խորութեամբ ճախիններով։ Մասնաւոր տեսակ մը կարծր եւ կարմիր դարնող խոտն, որ կ'աճի լեռանց կողերուն վրայ, լաւագոյն ճարակ կը մատակարարէ Ֆարոյեան ոչխարաց եւ ձիոց. այս խոտ միշտ կը գտնուի թէ ամառը եւ թէ ձմեռը։ Գետնախնձոր, հաճար եւ դարի, որք այս կղզեաց գլխաւոր արուեստական բերքերն են, ենթակայ են այն լաւ կամ յուր փոփոխութեանց՝ որ առեւտրական բախտն է այնպիսի արտադրութեանց հիւսիսային Հեպրիտեան կղզեաց մէջ եւ այլուր։ Ըսելով Ֆարոյեանք ժայռուտ են։ Նոցա ծովափանց քանի մը մասերը սակայն կրնան իրաւամբ սխալի կոչուիլ։ Օրինակի համար, Միլինկ Հէտը, Սդրոմոյի ծայրագոյն հիւսիսային գլուխը, կը բաղկանայ շատ մը նշաւաւոր սարաւանդներէ, որք 2,000 ոտք ուղղահայեաց բարձրութեամբ միտուած են ծովուն մէջ, ոմանք այն աստիճան կախուած են որ երբ քար մը ձգուի դադաթէն՝ կրնայ գիտուիլ այն մինչեւ ո՛չ եւս տեսնուի չափանց փոքրկանալէն։ Ուրիշ տեղեր կան 1,200 ոտք բարձրութեամբ պատեր կամ ճեղքուածներ մէկ անգամ իմ զատուած ցամաքէն. եւ ծովը այս ահուոր վիհերու մէջ կատաղաբար կը գոռայ իւր մոզական եւ անհզագոյ արձագանգներով։ Այսու ամենայնի Ֆարոյի հաւորսը կ'իջնէ հոս աներկիւղ, եւ իւր վարմով կը թախարղէ հարիւրաւոր ծովաձայեր օրուան մէջ։ Այս կղզեխումբին մէջ թերեւս ամենէն տարօրինակ ապառաժային կաղմութիւնը կը տեսնուի Քընոյ կղզւոյն հարաւային ծայրը։ Աստ կ'երեւին ամէն կարելի եւ երեւակայելի ձեւով լեռներ, որոց կողերը միտուած են ծովուն մէջ. եւ որոց անհեթեթ եւ մանրամասն տեսիլը, երբ օդը պարզ է, չուտով չմոռցուիր։ Այս Քընոյ կղզին եւս անոր դրակից Քուլոյ իրապէս ուրիշ բան չեն այլ ծովու մակերեւոյթէն վեր բարձրացած լեռնագագաթներու երկու զուգահեռական շղթայներ 1,500 էն մինչեւ 2,000 ոտք բարձրութեամբ, եւ բայց ի մի քանի վայրերէ դրեթէ բոլորն ալ դահաւէժ։ Այս բացառիկ վայրեր կը մատակարարեն բնակարան եւ պարէն անոնց սակաւթիւ բնակչաց։ Քընոյ, օրինակի համար, իւր մետասան կամ երկուսասան մղոն տարածութեամբ, ունի միայն 70 մարդ (մարդ=1,296 քառակուսի եարտա) մշակեալ գետին, եւ Քալսոյ, որ կը պարունակէ տասն եւ հինգ քառակուսի մղոն, ունի միայն հարիւր մարդ։ Քալսոյի գլխաւոր գաղթականութեան, Միկէտայի նաւամատոցը եղնել յոյժ դժուարին է։ Դիւղը խոնուած է ծովուն մակերեսէն բաւական բարձր դահաւանգաց վրայ, եւ նաւակներ մեքենաբար կը քաշուին վեր եւ նոյնպէս կ'իջուցուին ի ջուր։

Ֆարոյի պատմագիր մը կը լինէ Մաքնասէն անունով մէկը որ ամուսնացու իննսուն տարեկան հասակի մէջ, եւ ապրեցաւ տեսնել իւր ամուսինը մայր հինգ զաւակաց, որոց կըրտսերը ծնաւ երբ հարիւր երեք տարեկան էր ինք որ մեռաւ հարիւր տասն տարեկան։ Եւ քանի մը օր առաջ միայն այցեցի քառասուն եւ հինգ կամ յիսուն տարեկան աղաքակա-

պետ մը, որոյ հայրը ամուսնացած էր երկ-
րորդ անգամ եօթանասուն եւ հինգ տարե-
կան հասակին մէջ. եւ որոյ յաջորդաբար
ծնած երկու տղաքը ինձ բերուեցան տեսնե-
լու համար: Նոքա դեղեցիկ, ուժեղ պատա-
նիներ էին, որոյ համար ոչինչ էր դրեթէ
ճամբորդել առապար լերանց վրայէն՝ երթեա-
նելու համար վեց մղոն հեռաւորութեամբ
գտնուող մը ի Թորշաւան: Այսու ամենայնիւ,
Ֆարոյի կլիման, թէպէտ այնքան նստասուտ
երկարակեցողութեան, կարծես կը պատուաւոր
զմարդ անդարմանելի հարբուխներով, զի ինչ-
պէս եւ ըլլայ օդը, բնակչաց առ հարիւր վաթ-
սուն կամ եօթանասունը կը փոխուին, կը հա-
զան կամ իրենց կողորդը կը մաքրեն. եւ տիրող
ծանր օդը կը թուի լինել թոքային բորբո-
քում: Հետաքրքրական է դիտել սակայն որ
կողմները երկարատեւ կամ մշտապէս բնակու-
թեան համար եկող օտարականը առաջին ան-
գամ չափ չեն նեղուիր խոնաւ եւ յարափոփոխ
կլիմայէն. ընդհակառակն աւելի քաջառողջ
կ'ըլլան քան որչափ են սովորաբար: Բայց քա-
նի մը տարի ետքը տեղի կու տան տեղական
այս ժամտախտին, եւ կը սկսին հեալ օդին
լաւագոյնս ընտելացեալ բնիկներու հետ:

Յառաջագոյն երբ Եւրոպայէն նամակ եւ
գիրք շատ ուշ կը հասնէին Ֆարոյեան կղզիները,
եւ երբ անոնց դատարարականութիւնը կ'աւել-
ուէր անոնցմէ, եւ անոնց իմաստութիւնը՝
անոնց կղզւոյն աւանդութենէն, մի եւ նոյն
արտաբեր գաղափարը՝ նկատմամբ այս ցու-
տերուն եւ հազերուն՝ կը տիրէր ի Ֆարոյ
ինչպէս եւ ի Սէնդ Բիլտա: Ըստ կարծեաց
նոցա, առաջին օտարականը բերաւ հարբուխի
առաջին սերմը, որ յետոյ տարածեց իւր սե-
րունդը բոլոր կղզւոյն վրայ: Այժմ այսպիսի
աւելորդապաշտութիւնք կը մերժուին ուս-
եալ Ֆարոյցիներէ, մինչ ժողովրդեան մե-
ծամասնութիւնը խելիւ կը նայի անոնց, եւ
միայն ծեր պատանները կարեւորութիւն կու-
տան այդպիսի բաներու: Տիրող խոնաւու-
թեան մէկ ուրիշ արդեւնքն է բան մը չոր
վիճակի մէջ պահելու դժուարութիւնը:
Հրացանք կը ժանդոտին մէկ օրէն մինչեւ իսկ
ամենէն տաք սենեակին մէջ: Բրիտանական
սովորուն կօշիկներ կը մաշին արտասովոր ա-
րագութեամբ: Լուացուած հանգիստներ, եթէ
չարունակ օդին մէջ չփռուին, իրարու փակ-
չելու գէշ յատկութիւն մը կը ստանան: Գոր-
ծածուած հացն ու կարկանդակը միշտ կա-
կուղ եւ դիւրաթեք է կաշիի նման: Եւ շատ
մը ուրիշ բաներ, որք պարտին ըլլալ դիւրա-
բեկ եւ կարծր, են թոյլ եւ մեղկ: Եւ ոչ բա-
ւական ածուխ կը գտնուի կամ կը ներմուծուի
ի Ֆարոյեան կղզի, դիմադրելու համար այս
խոնաւութեան զօրաւոր կրակներու միջոցաւ:
Ազգային վառելիքն է գետնաղը զոր պատ-
րաստելու գլխաւոր գործով կը զբաղի ժողո-
վրդեան մեծագոյն մասը, եւ որ սակայն ան-
պիտան վառելիք մ'է: Երբ, օրինակի համար,
կուգայ լերանց կողերէն թրջած մէղէ եւ
անձրեւէ, հանգիստներս չորցունելու միակ
ճամբան էր ծալել զանոնք փռան կամ թո-
նիրին չափովը, եւ թիթեղեայ անօթի մը մէջ
զետեղելէ ետքը յանձնել ծխալից ջերմարանին
գլխովութեանը: Զարմանալի չէ որ քանի մ'ան-
գամ այդ կերպով վարուելէ ետքը մեր հան-
գիւրդից հետ, գունաւոր կերպար կը ծրել
եւ կը բուրէ գետնաղի ծուխ որպէս սովոր-
ական գերաններն Ֆարոցոյ մը խոնաւոցին:
Մինչեւ ցարդ կը տեսնուին վերարկուիս վրայ
անջնջելի արտաներ, թիթեղեայ անօթից
ճիւղ չափովը որոյ մէջ չորցուած էր այն:

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ինչէն ինչ անուն հանդէսը կ'երաշխաւորէ
հետադային ստոյգ պատմութիւն մը լինելը
որ կը կոչուի «Մասնաւոր Նախախնամու-
թիւն»: Մը. եւ Տիկին Ա. Ամերիկացի ա-
մուք, կը գտնուէին Զուիցերի, եւ ընկերու-
թեամբ Մը. եւ Տիկին Բ. Բ., սոքա եւս Ամե-
րիկացի, կը ճանապարհորդէին այն պատկե-
րակերպ երկրին մէջ: Բանի մը օր ետքը
Մը. եւ Տիկին Ա. մեկնեցան անկէ երթալ
Խալիւա իմացունելով իրենց նոր ծանօթաց-
եալ բարեկամաց թէ որ ճամբէն պիտի եր-
թային: Անոնց մեկնելէն ետքը Մը. Բ. Բ. մըտ-
քին վրայ տիրեց սա համոզումը թէ պէտք
էր հետեւիլ իւր բարեկամաց եւ երթալ ի-
տալիա: Կըղզար թէ հոն իրեն ընկու բան
մը կար, թէ պատճառաւ մը իւր հոն ներ-
կայ գտնուելը կարեւոր էր: Այս համոզումը
նեղեց զնա եւ ծանրացաւ անոր վրայ երկու
երեք օր: Բայց չէր կարող երթալ Խալիւա,
վասնի զի բաւական դրամ չունէր: Մինչ այս-
պէս շուարած միացած էր, եկաւ անոր ձեռ-
քը փոխանակադր, Ամերիկացի բարեկամէ
մը զոր ակնկալելու բնաւ չունէր պատճառ:
Անոր միջոցաւ կրնար ունենալ բաւական
ստակ որ կարող ըլլար երթալ Խալիւա: Ը-
սաւ իւր կնոջ թէ արագ ճանապարհորդելով
կարող կ'ըլլային հասնել Մը. եւ Տիկին Ա. ի
այսինչ տեղը: Եւ ուստի ընդ յոյժ ելան
ճամբայ: Երբ հասան քաղաքը ուր մտադիր
էին երթալ, իմացան թէ Մը. եւ Տիկին Ա.
նոր մեկնած էին անկէ: Յաջորդ կտա-
խումբը մտան յաջորդ քաղաքն երթալու հո-
մար ուր բնականապէս կը հանգիստն ուղե-
ւորք, եւ մինչ աստ եւ անդ կը նայէին եր-
կաթուղոյ կայարանին մէջ երբ իջան վար
կառքէն, ահա տեսան զՄը. եւ Տիկին Ա., որ
կը մանէին կառքի մը մը որ պիտի երթար
աւելի հարաւ: Շուտով կարգադրութիւններ
ըրին երթալ ի միասին: Երբ կը գտնուէին
Հոմ, օդը ցրտեց, Մը. եւ Տիկին Ա. վառած
էին կրակ, երեկոյին իրենց սենեկի ջերմոցին
մէջ: Ըստ Խալիւայեց սովորութեան, կրակն
էր փայտի ածխոյ: Գիշերը Տիկին Ա. արթն-
ցուց իւր այրը ըսելով թէ շատ նեղութիւն
կը զգար, տարօրինակ անհանգստութիւն
ունէր, եւ ստիպեց զնա ելլել եւ տալ անոր
մաս մը դեղէն զոր կը կրէին իրենց բեռանց
մէջ: Մը. Ա. դժուար գտաւ ելլել, իւր ան-
գամները չէր կարող շարժել ինչպէս որ կ'ու-
ղէր, բայց մեծ ճիւղ ընկելով ելաւ ոտքի վրայ
որպէս զի երթար քիչ մը անդին եւ վառէր
ճրագ, բայց ինկաւ եւ կորոյս իւր զգացու-
թիւնը: Տիկին Ա. եւս մեծ ճիւղ ընկելով ելաւ
ոտքի վրայ եւ դնաց դէպ իւր այրը, եւ գըտ-
նելով զնա ինկած, եւ կարծելով մեռած, որ-
չափ կարելի էր արագ քալել դէպ ի գուռը.
եւ մինչ կ'անցնէր սրահը, դռնը «Ո՛հ, իմ այրս,
ողորմելի՛ այրս» եւ ինկաւ գրեթէ անզգայ:
Մը. Բ. որ կը գտնուէր յաջորդ սենեակը,
անհանգիստ էր այն դիշեր եւ կարող չէր ե-
ղած քնանալ, եւ լսեց տիկնոջ տղաղակը:
Ծառակեց ելաւ անկողնէն, եւ շուտով հագուե-
լէն ետքը մտաւ սրահը, ուր գտաւ զՏիկին
Ա. պառկած, բայց կ'երեւէր թէ կենդանի էր.
այնուհետեւ յառաջ գնաց գտնել զՄը. Ա.:
Հասնելով անոր, գտաւ որ բազկերակին դար-
կը հաղիւ զգալի էր, եւ գուշակելով թէ ինչ
էր արկածին պատճառը, բացաւ պատուհան-
ները: Կաղզուրիչ դարմաններ ընկել ետքը
Մը. Ա. տակաւ առ տակաւ գտաւ իւր զգա-
յութիւնը, Տիկին Ա. եւս ուշաբերեցաւ: Եթէ
հինգ րոպէ յապաղէր Մը. Ա. ի դարմանը, կը
մեռնէր: Ասոնք ամէնքն էին քրիստոնեայ:

Դէպքը յիշեցինք հոս առանց բան մը յաւել-
ցունելու անոր վրայ: Անոնք ամէնքն կը հա-
ւատան թէ Մը. Ա. եւ հաւանականապէս
Տիկին Ա. եւս կեանքը աղատուեցաւ մաս-
նաւոր նախախնամութեամբ: Ստուգուեցաւ
թէ ջերմոցին խողովակը լցուած ըլլալով, մա-
հառիթ ածխալին թթու կաղը որ կ'ելլէ փայ-
տի ածուխին կրակէն, տակաւ լցուցեր էր
սենեակը: Ածխային թթու կաղն է անհոտ
եւ չունի համ, եւ կը ճանչցուի միայն անոր
հեղձուցիչ եւ թուլացուցիչ աղեղեղութեամբ:
Ամերիկացի այս ճանապարհորդաց հաւատքն
այս է թէ մասնաւոր նախախնամութիւն մը
միջամտեց այս դիպուածոց: Մասնաւոր նա-
խախնամութեամբ էր Մը. Բ. ի անդրդուելի
համոզումը թէ պէտք էր երթալ Խալիւա,
թէ հոն անոր բան մը կար ընելու, անակըն-
կալ ժամանումը փոխանակադրին որով կա-
րելի եղաւ ընել ճանապարհորդութիւնը, Մը.
Բ. ի արթուն մնալը այդ արկածին դիշերը,
եւ անոր անմիջապէս մակաբերելը թէ ինչ
էր իւր բարեկամաց այնպէս անդադ իյնա-
լուն պատճառը: Ինչո՞ւ համար մարդ մը որ
իւր բոլոր կենաց մէջ գործածած չէ փայտի
ածուխի կրակ, անմիջապէս գուշակէ թէ իւր
ուղեկիցք գրեթէ հեղձամահ եղած էին փայ-
տի ածխոյ կաղով: Այս պատմութիւնն ըրած
է մեզ ուղղակի յիշեալ ճանապարհորդաց մին:

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Խիստ ընդհանուր է չլիթել միութեան եւ
միակերպութեան գաղափարներն իրարու
հետ, եւ երեւակայել թէ առաջինը կ'ենթադրէ
վերջինը եւ թէ վերջինը գլխաւոր տարրն է
առաջինոյ: Կը խորհուի թէ եթէ մարդիկ ո՛ր
եւ է կերպիւ ճշմարտապէս միանան՝ զօրա-
ւոր նմանութիւն մը պէտք է ըլլայ անոնց
մէջտեղ: Ուստի աշխարհ լի է յատակագիծնե-
րով յառաջ բերել միակերպութիւն, բառնալ
խտրութիւնները, հաւասարել առաւելու-
թիւնները, ջնջել կարծեաց, ճաշակի եւ ու-
նակութեանց տարբերութիւնները, տալ մար-
դոց խորհելու, զգալու եւ գործելու մի եւ
նոյն ուղղութիւն՝ այսպիսեալ հաստատելու
յուսով աւելի կատարեալ միութիւն մը ա-
նոնց մէջտեղ: Սակայն այս ամէն ջանքեր ուղ-
ղակի կը հակառակին բնութեան ընթացից:
Եթէ ճշմարտիւ կրնայ ըսել թէ բնութիւնը
կ'ատէ գաղափարութիւնը, հաւասարապէս
ճշմարտ է նաեւ ըսել թէ նա կ'ատէ ճշ-
գրիտ ընդօրինակութիւնը: Նա (բնութիւնը)
բնաւ ճշիւ չկրնար իւր ընթացքը որպէս
զիտէ ամէն ուշիմ դիտող, եւ մինչեւ իսկ իւր
ամենէն ճշիւ գործոց մէջ մի եւ նոյն ճշ-
մարտութիւնը ապացուցանելու համար կը
կարօտին զօրաւորագոյն տեսողութեան կամ
հզօրագոյն մանրադիտակի: Այսու ամենայ-
նիւ չկայ այնքան կատարեալ միութիւն որքան
բնութեան միութիւնը: Թէ նկատենք դրու-
թեանց դոյութիւնը, կամ թէ նկատենք մի-
ակ մոլորակի եւ կամ անհատական կազմա-
կերպութեան մը գոյութիւնը, միշտ կը պար-
զուի մեր առջեւ հաւասարակշիւ եւ ներ-
դաշնակ ամբողջութիւն մը, որոյ սակայն իւ-
րաքանչիւր մասը կը տարբերի միւսէն: Ինչ
որ պէտք է ունենալ մեր զանազան ընկե-
րութեանց համար՝ է ճիշդ այսպիսի միութիւն,
եւ ինչ որ պէտք է ունենալ է միակերպու-
թիւն: Եթէ մինչեւ իսկ յաջողէինք վերածել
մարդկութիւնը մէկ ձեւի, ձուլել միաբերը
մի եւ նոյն կազմապարի մէջ, հաւասարել զօ-
րութիւն եւ զգեղեկութիւն, ստացուածք
եւ ուրիշ ամէն առաւելութիւններ, տակա-
ւին քայլ մը յառաջ գացած պիտի չըլլայինք

դէպի ճշմարիտ ընկերակաւ միութիւնս Կառ-
նունք ասի մը աւտոզ եւ կը դիտենք զօրաւոր
նմանութիւն անոր հատից մէջտեղ . սակայն
կայ անոնց մէջ ո՛ր եւ է իրական միութիւն
մինչ հետզհետէ մագուկելով վար կը թա-
փին մեր ձեռքէն :

Ամէն միութեան մէջ պէտք է ըլլայ զօ-
րութիւն մը որ կապէ , որ լռնէ եւ որ չթողու-
բաժնուիլ , սակայն մասունց սոսկ նմանութիւն
նը չկրնար բնաւ յառաջ բերել այսպիսի զօրու-
թիւն : Ինչ որ կրնայ ամէն բանէ աւելի ար-
տադրել մի այսպիսի զօրութիւն հասարակաց
նպատակ մ'է : Թող միանան մի քանի կամ աւելի
ժողովուրդք որ կը տենջան յառաջ վարել նպա-
տակ մը , յօժար են գործել , եւ , ի հարկին , տա-
ռապել առայն , եւ ահա անմիջապէս յերեւան
պիտի գայ միութեան կապ մը որ դէժ առժամա-
նակ մի պիտի ստեղծէ հզօր միութիւն մը :
Անոնք կրնան հիմնադրէ տարբեր իրարմէ
հազարաւոր նկատմամբք , բայց յորչափ հան-
րային խանդ մը կ'ոգեւորէ անոնց յոյսերն ,
եւ յորչափ հանրային շարժառիթ մը կը լսթանէ
անոնց ջանքերը բնաւ պիտի չբաժնուին :
Ընդ հակառակն , կան բազում ընկերութիւնք
ուր ամէն ջանք ի գործ կը դրուի գոյացու-
նելու համար միայն խորհրդոյ , կարծեաց եւ
կամ ձեռնոյ նոյն տարերքը , ուր չկայ սա-
կայն բնաւ կենսական շահ որ միացունէ
զանոնք , որոց միութիւնը չէ հարկաւ աւելի
քան աւագեաց պարանի մը միութիւնը : Եթէ
այն ամէն ջանքեր որ ի գործ կը դրուին ձու-
լել ժողովուրդները մի եւ նոյն կազմակերպ-
վրայ , ընդունել տալ անոնց մի եւ նոյն կար-
ծիքը կամ վարդապետութիւնը , խորհել տալ
մի եւ նոյն կերպով , եւ համակերպել զանոնք
մի եւ նոյն տիպարին , եթէ այս ամէն ջան-
քեր , կըսենք , նուիրուէին ի մի ձուլելու
զանոնք , որ ոգեւորեալ են հասարակաց նը-
պատակաւ , ինչ եւ ըլլան անոնց տարբերու-
թիւնք , եւ առաջնորդել զանոնք յառաջ վա-
րել զայդ նպատակ իմաստնարար եւ ներ-
դաշնակ գործունէութեամբ , յայնժամ յառաջ-
դիմութեան դասը մեծապանծ յաղթութիւն
ներ պիտի կատարէր : Ինչ տարբերութիւն պի-
տի ընէր , օրինակի համար , գիտական ընկերու-
թեան մը եթէ անոր անդամք , թէեւ ան-
համաձայն ինչ ինչ վիճաբանելի կէտերու
վրայ , նուիրուած են բոլորովին գիտական
նոր ճշմարտութիւններ յայտնելու փառաւոր
գործին : Մի այսպիսի ընթացք կը նշանակէ
ընդլստանել տարբեր ժողովուրդները , որք
թէպէտ տարբեր կարողութեամբ եւ տարբեր
կերպերով գործելու տրամադրութեամբ օժու-
եալ են , սակայն ամէն ալ կը զգան զօրա-
ւոր հետաքրքրութիւն առաջարկեալ նպա-
տակին իրագործման համար , որ կը ներշնչէ
կեանք եւ գործունէութիւն : Նոյն կերպով
մեր անձնական յարաբերութիւնք եւս աւելի
օգտակար եւ աւելի երջանիկ պիտի ըլլան
եթէ չլիստանք միակերպութիւն : Անտարա-
կոյս կան բնական համակրութիւնք եւ ճա-
շակներ որք իրուամբ կը փնտռեն ինչ որ
հաճելի է իրենց . սակայն այդ բոլորովին կը
տարբերի այն յարատեւ անընդհատ միջամը-
տութիւնէն , այն անհատական յատկութեանց
ուր երբեմն կ'ենթարկենք մեր բարեկամները :
Իմաստուն ծնողք մը չջանար իւր բոլոր տը-
ղաքը մէկ կազմակերպել վրայ կը լսել որպէս զի
երջանիկ ըլլայ իւր տունը , այլ կը փայտայէ
իւրաքանչիւրին առանձնախառնութիւնը , կը
զարգացունէ իւրաքանչիւրին մասնաւոր
կազմութիւնը , եւ այսպիսեաւ ճարտարապէս
կը մշակէ եւ կ'ընդլստանէ զանոնք որոց միա-
ցումը կը կազմէ ընտիր ամբողջ մը : Իւր ըն-

տանիք է միութիւն մը չնորհիւ ոչ նմա-
նութեան այլ փոխադարձ սիրոյ եւ փոխա-
դարձ շահու , եւ այն տարբերութիւնք , որովք
նոքա կը զանազանին , կը նպատակն ամբող-
ջին աւելի կատարեալ ներդաշնակութեանը
ճիշդ ինչպէս նուազարանի մը տարբեր եւ
անջատ խաղերը կամ եղանակները կը միա-
նան կազմել մի քաղցր եւ ներդաշնակ երա-
ժշտութիւն :

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ԱՆՁԸ ԿՍՄ ՁԱՅԼՍ ԱՅԱՏԱՆԻ ՀՐԴԵՂԻ : Պէտք է
հասկցուի ընդհանուր կերպով որ թէ հրկիզ-
եալ շէնքէ մը փախչելու եւ թէ աղտոտելու
համար ուրիշներ որ անկարող են փախչել ,
պէտք է զլուխը ցած պահել որչափ որ կա-
րելի է կծկելով կամ գետնամած քալելով ,
վասն զի թէպէտ ծուխը ծանր է , սակայն մաք-
րագոյն եւ գիւրագոյն չնչլիլ օդը գրեթէ
միշտ կը գտնուի մթնոլորտին ցածագոյն խա-
ւերուն մէջ տախտակամածին կամ գետնին
մօտ : Նշանակութեան արժանի ուրիշ կէտ
մի եւս՝ խոնաւ բայց ոչ թրջած լաթ մը առ-
նուն է զլսուն եւ երեսին վրայ բայց բա-
ւական հեռի անկէ : Այս կերպով կարելի է
բաւական մթնոլորտային օդ պահուիլ զլսուն
շուրջը որ բաւէ երկու երեք վայրկեան շն-
չառութեան , եթէ նախազգուշութիւն ըլլայ
ըստ կարելոյն օդ չնչլել , այն եւս քթէն եւ
ոչ բերնէն . վասն զի ասոր նպատակն է ար-
գելել խաչափողին կամ օդոյ անցից բորբո-
քումը որ յառաջ կը բերէ հազ , եւ թորքը
պարպուելով խոր շնչառութիւն հարկ կ'ըլլայ
ընել , որուն հետեւանքը կ'ըլլայ ազետալի :
Եթէ լաթին խոնաւութիւն տրուի , զգուշա-
նալ պէտք է որ չատ չթրջի , որով գոլորշի
կամ շոգի արտադրի , եթէ ոչ ջերմութիւնը
կ'ըլլայ կարի անտանելի եւ շնչառութեան
միջոցը չատ կը կարծի : Հրդեհի ժամանակ
առաջին էական պայմանն է չչուարիլ : Ամէն
ինչ որ պէտք է ընել այն ատեն՝ թէպէտ ա-
րագ բայց խնամով պէտք է կատարել , եւ
վտանգը պէտք է լաւ հասկցուի եւ խելքով
ձեռք զարնուի միջամուկի լինել անոր , եթէ
ոչ բարեւոք ծառայութիւն չկրնար ըլլալ յա-
ջողութեամբ յօգուտ ոչ անձին եւ ոչ ալոց :

ԱՆՎՈՒՄ 230 ՈՏԲ ԲԱՐՔՈՒԹԵՆԵ ԱՌԱՆՑ ՄԵՆԱ-
ՊԵՍ ՎԵՍՍՈՒՆԻՈՒ : Բժշկական օրագրի մը մէջ
կը գտնուի աղջկան մը պատմութիւնը որ
անձնասպանութեան փորձ ըրաւ մայիս 8ին ,
ցատկելով Բիլիթըն առկախեալ կամուրջէն
վար : Յիշեալ կամուրջին բարձրութիւնն է
230 ոտք , եւ անձնասպան եղողներու սիրած
տեղն է : Գիտցուած է թէ տառնեւկեց անձինք
յաջողած են սպաննել զիրենք նոյնպէս ցատ-
կելով անկէ վար : Մի միայն ուրիշ անձ վեր
առնուեցաւ ինկած տեղէն ողջ , բայց ապրե-
ցաւ երեսուն ընդէ միայն : Անկմանէն քսան
օր ետքը վերոյիշեալ աղջկան առողջութիւն-
նը բաւական տեղն եկած էր եւ կարող էր
քայլել առանց ցաւոյ : Յայտնի կերեւէր թէ
վնասը չէր մնայուն : Որչափ որ դիտէ զայս
գրողը , 130 ոտքէ աւելի բարձր տեղէ ինկող-
ներէ եւ ոչ միոյն համար պատմուած է թէ
աղտոտեցաւ մահուանէ , եւ կը համարի զայս
եղական դէպք :

ՓՇՐԱՆՔ

Գաղիական լրագրի մը նայելով Մ. տը 1 է-
սէփի համար մարգարէութիւն կար Եգիպ-
տական հին պատգամաւ : « Հերոդոտոս » կը-

սէ , « կը պատմէ թէ երբ Նեքաւով , Եգիպ-
տոսի թագաւորը , ձեռնարկեց միացունել Մի-
ջերկրականին եւ Կարմիր ծովուն ջուրերը
ջրանցի մը միջոցաւ , 600,000 մարդիկ մե-
ռան գործին մէջ . վասնորոյ դադրեցունել
տուաւ գործը եւ պատգամ հարցուց , եւ ըն-
դունեց պատասխան թէ ' Բարբարոս մը պի-
տի կատարելագործէ գործը ' Պատմութեան
այդ մասին հանդիպող անձը Հերոդոտոսի
այդ պարբերութիւնն ընդօրինակելով թղթոյ
մը վրայ , տարաւ ցուցուց Մ. տը 1 էսէփի ,
որ երբ կարգաց , առաւ գրիչը ձեռքը , եւ
դրաւ սա ստորագրութիւնը . ' Բարբարոսը
ոյոյ համար մարգարէացեալ է յիշեալ պատ-
գամաւ , է Ֆ. Տը 1 էսէփի » :

— Լոնտոնէ գրուած նամակ մը կ'ըսէ .
Չուիցերացի կանանց Մորմոնականութեան
դառնալուն եւ Չուիցերիոյ Մորմոն միաի-
նարաց զանոնք Եութահ զրկուելուն վրայ
ընդունուած նամակները կը պատմեն թէ
յիշեալ կանայք դժուար կացութեան մէջ կը
գտնուին յԱմերիկա , որոյ պատճառաւ յաճախ
յարձակում կը կրեն Մորմոն գործակալք ի
Չուիցերիա : Կը պատմեն թէ անոնցմէ ու-
մանք սաստիկ ծեծ կերած են օր մը եւ մա-
ղապուր ճողպարած են սպանուելէ : Կը կար-
ծուի թէ արդէն Եութահ գտնուող այն եղ-
կելի կանանց վիճակին յայտնուելովը պիտի
դադարի ի Չուիցերիա Մորմոնականութեան
աշակերտելու գործը :

— Սբ. Պետրոսի մայր եկեղեցին ի Մոս-
քուա , որոյ շինութիւնը նոր աւարտեցու , ունի
հինգ դմբէթ զորս պատելու համար գործած-
ուեցաւ 320 քաշ ոսկի : Տաճարին դրանց
ծախսուած է 62,000 լիրա , եւ մարմարեայ
սալայատակներուն՝ 300,000 լիրա :

— Գիտնական մատենագրի մը վերջերս ը-
րած հաշուով , յոյժ ահաղին քանակութեամբ
բուսական նիւթ պէտք է հանքածխոյ խաւ
մը շինուելու համար , եւ միլիոն տարի ժա-
մանակ՝ ձեւանալու համար 100 ոտք թանձ-
րութեամբ խաւ ածխոյ : Միացեալ Նահանգք
ունին 300,000է 400,000 քառակուսի մղոն
երկիր հանքածուխ պարունակող , (ասոնցմէ
100,000,000 թոն հանքածուխ կը հանուի մի
տարւոյ մէջ ,) որ բաւական է դօտի մը ան-
ցունել երկրադնտոյ՝ հասարակածին վրայէն
5 1/2 ոտք լայնութեամբ եւ 5 1/2 ոտք թանձ-
րութեամբ , եւ այսչափ քանակութեամբ ա-
ծուխը բաւական է բոլոր աշխարհի պէտքը
լցունելու 1,500է մինչեւ 2,000 տարւոյ հա-
մար :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՀԵՐՔՈՒՄՆ ՊԱՏ. ՀԱՅԱՈՒՆԻԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾԻՆ
(Շար. Ա. Երեմիայի 27-րդ գլուխը)
Գ. Պատ. Հայկունի չափահասից մկրտու-
թեան վերաբերեալ հին եւ նոր կարգ մը վը-
կայութիւններ մէջ կը բերէ . նա յայտն գըր-
քին մէկ երեսը կը կարդայ , Նախնեաց մկրդ-
տելի անձէն ծովապահութիւն պահանջելը
լրբու վաստ կը յիշէ : Ամէն եղջերաւոր
որոճացող է , ուղտը եղջերաւոր չէ , ուստի
կ'ըսէ , որոճացող չէ : Քրիստոս զինք չգաւանդ-
աց վրայ ողբ կը կարդար . փոքր տղաք
զինքը չէին դաւանել , ողբ կարդաց կըսէ .
իր տրամաբանելու եղանակով կ'ըսենք , եթէ
միայն մէկ երեսը պիտի կարդանք , միթէ
Պապը իշխանութիւն չունի , միթէ քահա-
նան մեղաց թողութիւն չկրնար տալ . միթէ
բարեգործութիւնները մեղքը չեն քաւեր .
ով Բրիտոսի միայն տկարութեան եւ մարդ-
կութեան աւետարանը կարդալով Բրիտոսի

աստուածութիւնը կ'ուրանայ, չէ՞ որ Սատանան ալ աւետարանին մէջ իր մասը ունի. բայց մենք Քրիստոսի հետ կ'ըսենք, «Սակայն այս ալ գրուած է»:

1. Օգոստինոս, առաքեալներէն 300 տարի յետոյ Պեղազիւսի դէմ գրածներուն մէջ կ'ըսէ, «Եթէ տղայը սկզբնական մեղքէն ազատ են, ուրեմն ինչո՞ւ կը մկրտենք»։ մեղի պէտք եղածը այսչափ է որ իրենք կը մկրտեն եղբեր եւ չեն ալ դիտար եղեր թէ նոր բան է:

2. Ոսկերեան Դ դարուն վերջերը կը գրէ. «Մեր թրիաքութիւնը, ըսել կ'ուզեմ մկրտութիւնը, կը բժշկէ առանց ցաւի, աղբիւր է հաշարաւոր օրհնութեանց, հոգեոյն զեղուն օրհնութիւնը կու տայ մեզ, եւ նման թրիաքութեան այս չունի որոշ ժամանակ, մէկը որ կեանքը նոր կըսկսի, միւսը որ միջօրէին հասած է, ուրիշ մը ի խոր ծերութեան, այս անձեռագործ թրիաքութիւնը կրնայ ընդունիլ, յորում չիք գծաւորութիւն միայն թօթափել մեղքը եւ ընդունիլ թողութիւն մեղացի»:

3. Կիւրիանոս յամին 253, ի Կարթագինէ դոմարեալ սինոտի կողմանէ դաւառաց մի հովուին, Ֆիաոսի կը գրէ,

«Կիւրիանոս եւ իւր ընկերք 66 եպիսկոպոսներ կ'ողջունեն մեր սիրելի եղբայր Ֆիաոսը»:

«Երկու երեք աւուր նորածին երախայից մկրտութիւնը, ըստ օրինակի թրիաքութեան, ութերորդ աւուր թողլու մասին ձեր ժողովոյս դրածը մեր հաւանութիւնը չստացաւ. յաւէտ մենք կը յանձնարարենք շատ կանուխ մկրտել զերախայս, եւ չորիկ ոչ զոք Աստուծոյ ձրի չնորձէն, եւայլն եւայլն» (Կիւրթութ 66):

4. Որդինէս ծնեալ յամին 184, կ'ըսէ, «Այս մասին եկեղեցին պատուէր ընդունած է առաքեալներէն մկրտութիւն մատակարարելու մինչեւ անգամ մանկանց»:

Հոս կը յիշեցունենք Պատ. Հայկունի թէ Կիւրիանոսէ առաջ մանկամկրտութիւն կայ եղեր. եւ այսչափ կանուխ ծնած հայրապետ մը չգիտեր թէ այս սովորութիւնը ոչ առաքելական է:

5. Տէրաղիանոս, առաքեալներէն 100 տարի վերջը, իր Մկրտութեան ճառին ԺԲ գլխուն մէջ, կարծելով թէ յետ մկրտութեան գործուած մեղաց ալ թողութիւն չկայ, խըրատ կու տայ որ երախայից մկրտութիւնը ուշացունեն: Թող Պատ. Հայկունի Աւետարանէն կամ հայրապետներէն այսպիսի դրական մի վկայութիւն բերէ ցուցնելու թէ այս սովորութիւնը, այսինչին առաջարկութեամբ, այսինչ սինոտին հաւանութեամբ աշխարհիս անխնայ կողմը ծագում առաւ: Ես ասոնք չբերի մանկամկրտութիւնը հաստատելու եւ ոչ ալ միտք ունիմ վիճաբանութեան, միայն ցուցնել էր նպատակս թէ մեր արդոյ պաշտօնակիցը ինչպէս կը կարգայ եւ ինչպէս կը տրամաբանէ:

Դ. Պատ. Հայկունի արդի մատենադիրներէն ոմանք իրեն ձայնակից կը դնեն. արդարեւ կան շատ ականաւոր Մկրտականք. ո՞վ ըսաւ թէ միշտակ ինքն է. եւ կան ալ ուրիշ յարանուանութեանց տակ ապրող մարդիկ, որ ասոնք ասոնք տարբեր կարծիքներ կը յայտնեն. ինչպէս ինք իւր տեսողին իններորդ երեսին վրայ միայն Հրէայ Զաքարիայ թրիաքէր, միւս երեսին վրայ այլազգ նորահաւատներն ալ: Նորեկացին իր գրքին սկիզբը սրբոց բարեխօսութիւնը կը ժխտէ, եւ վերջերը կը հաստատէ:

Ե. Պատ. Հայկունի մեր եկեղեցական

գծաւորութիւնները ըստ մասին մանկամկրտութենէ յառաջ եկած նկատելով կը յորդորէ զմեզ որ ընդհուպ այս բանին վտանգ տալով խաղաղ կացութիւն մը ունենանք: Իւր եկեղեցին մերինէն խաղաղ է. առաքելոց եկեղեցիք խաղաղ էին: Մեր գծաւորութիւնը հոգեով սկսիլ ու մարմնով վերջացունելուն մէջն է: Եղբայր, չիք ինչ անառարկելի. ամէն վարդ իւր փուշը ունի: Առաքեալը կը հարցունէ, «Սբ. Հոգին օրինաց տակ առիք թէ չնորհաց տակ»: Նոյնպէս ես կը հարցունեմ, ինչպէս նաեւ Սամիսոնին մայրը հարցուց, «Եթէ Տէրոջը հրեշտակը մեզ մեղսունել ուղէր, մեր ձեռքէն զոհն ու ընծան կ'ընդունէր. եւ մեղի ասանկ խօսքեր կը խօսէր»։ Եթէ այս վիճակը տիրէր մեր ազգային եկեղեցւոյ մէջ, մենք կը դատուէինք. մենք քեզ չենք դատաւարտեր, միայն կ'ըսենք որ, «Քրիստոս քեզ ու զիս մկրտելու չորից»։ Եթէ Աստուած կարգաւորունէ՞ դուն մի դատաւարտեր. եթէ փեսան իւր հարսին վրայ կը հրճուի՝ դուն անոր չարախօսութիւն մի ընէր:

Ապրիլ 3, 1886
Կարին

ՅԱՎՈՐ ԹԱՇԱԵԱՆ

Գիւղէս մի ժամ հեռաւորութեամբ դէպ յարեւելեան հիւսիս, Եփրատի արեւմտեան եզերաց վրայ, Սխոռ անուն Հայ գիւղին մէջ, Ապրիլ 24ին սոսկալի դէպք մը պատահեցաւ, որ յիշեալ գիւղին եւ չընկալից վրայ մեծ սարսափ ազդեց:

Սոյն գիւղի մերձակները երեք օրէ ի վեր իջեալ իջող Գնչու կանայք, ըստ իւրեանց ծանօթ սովորութեանց, գիւղին տունները կը չըջին զանազան ուտելու բաներ, հաց, պղնձ, իւղ եւ այլն պահանջելու, չըսեմ մուրալու, զի երբ մէկուն տունը կ'երթան եւ յիշեալ բաները կ'առնեն, տակաւին անոնցմով գոհ չըլինելով ուրիշ բաներ ալ կը պահանջեն, տանուտէրը «մտացածներն ալ ուրիշ տունէ մը առէք» ըսելով, դուրս կ'ընէ զանոնք: Անկէ մեկնելով աղքատի մը տուն կ'երթան եւ նոյն պահանջումները կ'ընեն. երբ աղքատը կը պատասխանէ թէ չունի իւրեանց պահանջածները, Գնչուք ըսնութիւն գործածել կ'ուզեն, որով անդ ներկայ եղողները կը զայրանան անոնց այս ընթացքին դէմ եւ անարդարօք կը վաճառեն այդ տունէն: Ասոր վրայ Գնչու կանայք կ'երթան եւ կը դրդուն իւրեանց էրիկները, եւ ի միասին կու գան կռուել ընդ գիւղացիս: Կռիւը նախ երկու կողմանէ իրարու վրայ քարեր տեղադրելով սկսի. եւ այս կը տեսէ ժամանակ մը: Ի վերջոյ Գնչուք այսու չչատանալով իւրեանց սուրբերն ու վահաններն եւս կը բերեն, եւ առաւել եւս կը դրդուին գիւղացւոց դէմ: Գծաղաղաբար այդ գիւղի բնակիչք քիչուր են. եւ որովհետեւ այս դէպք առաւօտեան ժամերէն ետքը կը պատահի, ուր բնակողաբար գիւղին երկրագործ մասը դաշտը կը գտնուին, ուստի սակաւ կը մնան Գնչուներու դէմ դնելու. յորմէ օգուտ քաղելով Գնչուք, եւ մանաւանդ իւրեանց սուրբերն եւս աներկիւղ եւ անխնայ յաջ եւ յահեակ շողացունելով, եւ շատ ճարպիկութեամբ իրենց վահաններուն ետեւ քարի եւ գաւաղանի հարուածներէն պաշտպանուելով, մեծ նեղութեան ու ահ ու դողի մէջ կը ձգեն տարաբաղդ գիւղացիները:

Այս միջոցին գիւղին երեւելին ու հարուստը եղող խայտ քէնեա անուն անձն, որ այս դէպքէն զերթէ մէկ օր առաջ իւր տուն վերադարձած էր իւր ճամբորդութենէն, յանկարծ դուրսի աղմուկը եւ դոյլները լսելով դուրս կը վազէ եւ կը դիմէ կռուոյ վայրը, եւ մինչ կը

ջանայ միջամտութեամբ խաղաղեցունել երկու կռուող կողմերը, Գնչուներէն մին նորա ճակատին մի մահաոխիթ քարի հարուած կու տայ, որ փշրելով նորա գանկի ոսկորը կը մանէ ուղեղը, եւ իսկոյն մարդը կ'իյնայ ուժաթափ եւ արիւնաթաթաւ: Սակայն, քստմնելի տեսարան, Գնչուներու անգութ կիրք եւ վայրենական զայրոյթ դեռ գոհ չըլինելով, կը յարձակին ողորմելի եւ կիսակենդան անկեղծ վրայ, իբր ծարաւ արեան, եւ կռուեն թրաթուղ զայն. բայց գիւղացիք կը միջամտեն եւ կը ջանան արգելել, մանաւանդ այդ անձին եղբայրն, լի իւր մահամերձ եղբոր կրակիծով, երբ իւր բաղրակները որոյն դէմ կը բռնէ ի պաշտպանութիւն, կը կտրեն իւր ձեռաց մի մասն բոլորովին, մին կիսով չափ, եւ բոյթ մատն եւս վերէն վար երկու մասի կը բաժնեն. ուրիշի մը թեւը կը վիրաւորեն թրով եւ մէկու մ'ալ գլուխը, եւ հուսկ յետոյ խոյս կու տան ամբողջ գիւղը արհաւիրանայ եւ դան կոծի մէջ թողելով:

Մօտակայ գիւղացիք եւ ի մասնաւորի դիւղիս Մեհլը Զատուր աղա եւ այլք երբ ի մայրան, գային Գնչուները ինտուելու եւ բռնելու, բայց ի դուր, զի այնչափ ուժգին էր մահու սպառնալիք Գնչուներու կողմանէ որ ոչ ոք կրնար յանդգնել հրացանի մահացու դնակը առ ոչինչ համարել:

Գային չարագործք. քաշուեցան մարդիկ կռուոյ վայրէն եւ փոխան աղմուկի ձայնից տիրեց լուռութիւն, սակայն խայտ քէնեայ տրուած անազորոյն հարուածը չուեց եւ չմեղմացաւ վայրիկ մի իսկ, մինչեւ որ զողորմելին քանի մը ժամ ուժգին ցնցումներով չարաչար ինն տանջեցին ետքը ըրաւ կենադրաւ: Միւս վիրաւորեալը տակաւ առ տակաւ առ ողջանալու վրայ են: Կըսուի թէ Գնչուներէն ալ վիրաւորեալք կան քարի հարուածով, բայց այս հարուածք չեն մահաբեր:

Տեղւոյս քաղաքական կայանն ի Մեղիբէ լուր տրուելով, եւ սլաշտնական անձինք գալով պատշաճ քննութիւններ կատարուեցան, եւ եղելութիւնը ներկայացուելով կառավարութեան, իսկոյն հեծեալ ոստիկաններ խրկուեցան ի խնդիր եւ ի հետազոտութիւն յիշեալ Գնչուներուն. սակայն ցարդ անոնց ձերբակալուելուն նկատմամբ ստոյգ լուր մը առնուած չէ:

Իցիւ, վաղ ընդ փոթ գար օրն՝ յորում Տէրոջը փառաւոր խոստումը կատարուէր թէ, «Գայը դատին հետ պիտի բնակի»:

Մայիս 14, 1886

Հասցուսի

Ս. Մ. ՅՈՎՍԵՓԵԱՆ

ՏԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԽՈՐՀՈՒԴԻ ԶԱՆՈՏԱՅԵԼՈՅ

Գրքոյկ կարեւոր եւ հետաքրքրական, 250 երեսէ բաղկացեալ, տպագրութիւն Արամեան, մաքուր թուղթի վրայ, վայելուչ կաղնի: Գինն է դուրուշ 10. կը գտնուի բոլոր Հայ գրաւաճառաց քով ի Պոլիս, եւ առ Նալպանտեանի ի Բերա, Թրեշիլի գիմացը:

Գրքուկիս հեղինակն է տէր ընդարձակ փորձառութեան եւ խօսուն մտաց, եւ իւր իմացական եւ հոգեւոր կենաց ճոխագոյն տրդասիքը ամփոփած է այս միակ հատորին մէջ, Հաւաստի եմք թէ որեւիցէ ոք որ վերծանի զայն խնամով եւ հասկնալով, լիովին վարձատրեալ պիտի դրայ զինք:

ԿԱՍԹՈՆ ԹԻՍԱՆՏԻԷ

ԴԻԻՑԱԶՈՒՆՔ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԹԱՐԳԱՆԵՁ

Կ. Յ. ԳԱՐՍԿԻԼԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

Նշան Կ. Պերպէրեան եւ Ս. Տէօլլէթեան

Գեղեցիկ տպագրութեամբ պատկերազարդ դրքոյկ է, յորում համառօտիւ կը նկարագրուի հին եւ նոր ականաւոր ոչ սակաւ անձանց կեանքը եւ անխնայ աշխատութիւնը յաջողութեամբ պատկերազարտութեանց, արուեստից եւ մարդկային ազդէին նկատման, քաղաքական եւ բարոյական օգտին ծառայութեան մէջ: Զուարճալի եւ օգտակար կրնայ ըլլալ սա ամէն հասակէ ընթերցողաց: Գին 15 դուրուշ:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունիս 28, ըստ Յուն., և Յունիս 40, ըստ Լատ., 1886

ԳԱՂԱՔԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Բոլոր Գաղիացի Իշխանաց անունները գուրս հանուած են զինուորական ցանկէն: Անոնց մէջ կը գտնուին Իշխան Ժօաքիմ Մուրա եւ որդին, որը բողոքած են իրենց անուանց ջնջման դէմ, ըսելով թէ չեն անդամը Պոնաքարդեանց գերդաստանին, թէ են սերեալ Մեծին Նաբոլէոնի քրոջմէն նոսեւ կըսեն թէ ըստ Գաղիոյ միապետական օրինաց իդական սերունդը չկրնար ըլլալ ժառանգ դահուն: Բայց անոնց այժմու խօսից հակառակ դիմաւորութեամբ փախճանեալ կայսրը հրատարակած էր թէ անոնք են անդամը կայսերական գերդաստանին:

Բարիգու Կոմսին Յայտարարը (Ֆալթե-թե) եռանդեամբ ողջունուեցաւ Արքայական կուսակցութեան թերթերէն ի Գաղիա, որք կը յայտարարեն թէ նորա իրեւ թագաւոր ի հայրենիս դարձին ժամանակը չէ շատ հեռի: Ընդհակառակն Հանրապետական թերթերը կ'ըսեն թէ այդ կ'արդարացունէ անոր արտաքսումը, եթէ այսպիսի արգարացուցումը հարկ է: Թաւ կ'ըսէ թէ իմաստնադոյն պատասխանը որ կրնայ տրուիլ Կառավարութեան կողմանէ, է ուղղել չարիքը որոյ վրայ իւր հայրենակցաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Բարիգու Կոմսը, եւ Լոնտոնի Թաշ-ը Լրագիրն եւս արձագանդ կու տայ անոր: Յորմէ հետէ հիմնուած է Հանրապետութիւնը, այս առաջին անգամն է որ կ'ունենայ անաւոր եւ յասպարէզ ելլող ակոյեան մը: Շամպորի Կոմսն եւս թեկնածու էր դահուն, բայց անկարելի էր որ Գաղիացիք երբեք կոչէին զնա թագաւոր լինել, վասն զի շատ անյարմար էր թագաւորելու: Բարիգու Կոմսն ընդհակառակն է կարող անձն, եւ եթէ Գաղիա թագաւոր մը ուզէ, չկրնար գտնել զոք որ երեւի քան զնա աւելի յարմար թագաւորելու արդարութեամբ եւ իմաստութեամբ:

Պիտի կոչուիլ նա երբեք իշխանութեան: Այդ կախեալ է Հանրապետութեան ղեկը բռնողներուն ընթացքէն: Չկրնար ըլլալ տարակոյս թէ անոնք կորուսած են վերջերս իրենց իմաստնադոյն հայրենակցաց համակրութիւնը իրենց յիմարական օրէնսդրութեամբ եւ վասն զի չապրութեամբ վատնեցին կառավարութեան զանձը: Եթէ այժմ Հանրապետութիւնը իրեն սպստնացող վճարանգէն ստիպեալ ներմուծէ պիտանի բարեկարգութիւնները, եւ ասոյ երկրին հաստատուն, խաղաղական եւ անտեսական կառավարութիւն մը, նոյն իսկ վտանգը պիտի ըլլայ միջոց դրութեան: Բայց կը վախցուի թէ Հանրապետութիւնը պիտի բռնէ հակառակ ընթացք: Թերեւս արտաքսման պատէն ետքը դործէ աւելի մեծ սխալ մը գրաւելով Իշխանաց ստացուածը: Թաշ-ը Բարիգու թղթակցիցը կը գուշակէ թէ Մ. տը Յրէյսիմէի ընդհուպ պիտի յաջորդէ Մ. Քլէմանտոյ, եւ թէ պիտի որդեգրուի Ծալրադոյն Արմատականաց ընդունելի աշխարհավարութիւն մը: Այսպիսի պարագայի մէջ Հանրապետութիւնը եւս քան զեւս պիտի կորուսանէ ժողովրդեան վերին եւ միջին դասերուն աջակցութիւնը եւ պիտի հարկադրի յենու հասարակ ժողովրդեան: Գաղիոյ նման երկրի մը մէջ ուր կայ արտօնութիւն ընդհանուր քուէարկութեան, զօրութիւնը հասարակ ժողովրդեան ձեռքն է, եւ սակայն եւ ոչ մի կառավարութիւն կրնայ ընդ երկար կանգուն:

մնալ եթէ կը դատապարտուի երկրին մտացի եւ իմաստուն ընակիչներէն:

Չօր. Պուլանժէ, Պատերազմական պաշտօնեան, շատ զբաղեալ է, ջանալով ներմուծել իւր պաշտաման շրջանակին մէջ փոփոխութիւններ զորս հորիկ կը համարի, եւ իւր ուրիշ արարոց մէջ զրած է թուղթ առ Չօր. Սոսիէ, պետն Բարիգու պահուպան զօրաց, որ պատճառ եղած է յիշեալ պաշտօնակալին հրաժարման: Չօր. Սոսիէ, է փայլուն պաշտօնակալ, եւ անյողդող հանրապետական, եւ Դահլճին սպառնալիք ըլլալով թէ հետադոտութիւն մը պիտի բացուի խորհրդարանին մէջ այդ խնդրոյն վրայ, դահլճի միաձայն հաւանութեամբ խնդրեց Չօր. Սոսիէէ յետս կոչել իւր հրաժարականը:

Գաղիացի մը Շալէ անուն, խնդրադիր մը ներկայացուցած է Ծերակուտի ժողովոյն ըսելով թէ ինք ուղղակի սերեալ է Մերովինեան թագաւորներէն, որոց վերջինն եղաւ զահնկէյ յամին 732, եւ թէ ըստ նորոհաստատ օրինաց ենթակայ է արտաքսման եւ անյարմար հանրային ամէն պաշտօններու: Նա կը խնդրէ ազատ կացուցանել զնա այս զմեղակ վիճակէն: Կ'ըսուի թէ Արմատական կուսակցութեան անդամ մը խորհրդարանին որ քուէարկած էր ի նպաստ արտաքսման ծրագրոյն, ինքն է ուղղակի սերեալ Մեծին Կարոլոսէ որ իշխեց յամի Տեառն 768 է մինչեւ 814:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս տարուան առաջին վեց ամսոց մէջ Միւսցեալ Նահանգներէն Եւրոպա տարուած ոսկին էր իբր 33,000,000 տալէնտի կամ 7,500,000 Անգլ. ոսկոյ:

Ի Միացեալ Նահանգս մեծ համակրութիւն կը յայտնուի առ Մր. Կլատտիքն ներկայ ընտրական պայքարին մէջ, եւ Ամերիկեան Իրլանտացիք հաւաքած են առաւել քան 20,000 Անգլ. ոսկի եւ զրկած են Մր. Բարնէյի ի նպաստ Ինքնօրինութեան խնդրոյն:

— Բանատայի խաղաղական Երկաթուղոյն կառախումբը որ առաջին անգամ լինելով կ'երթայ դժին մի ծայրէն միւսը, ճամբայ ելաւ յունիս 28ին Մոնթրիոյէ երթալ Վանքուվըր: Կառախումբոյն ճամբայ ելած ժամանակ ի գլխին կեցած էին հազարաւոր անձինք, եւ արձակուեցան թնդսնօթներ: Այս երկաթուղին սկսուած էր բաւական տարիներ առաջ եւ ունի իբր 2,900 մղոն երկայնութիւն: Այս հեռաւորութեան մեծութիւնը կրնանք հասկնալ խորհելով թէ Կ. պոլսէ Լոնտոն ուղիղ դժիւ հեռաւորութիւնն է իբր 1,200 մղոն միայն:

— Պալիէրայի խորհրդարանին Երեսփոխանական ժողովոյն մէջ իշխան Լուիսփոլտի խնամակալութեան պաշտօնը վաւերացաւ միաբան հաւանութեամբ յունիս 26ին: Յատուկ յանձնախումբը որ կարգեալ էր քննել խնդիրը, տեղեկագրեց թէ Ոթոն թագաւոր բոլորովին անկարող էր վարել արքունի իշխանութիւնը, թէ ըստ բանից բժշկաց անոր միտքը խանդարեալ է եօթնեւտասնամեայ հասակէն հետէ, եւ թէ 1878 թուականէն հետէ բոլորովին խելագարած է, այնպէս որ հարկ եղած է զննել զնա սանձու ներքեւ, եւ ըստ որում չկայ յոյս անոր աղաքինելուն, անոր թագաւորական պաշտօնը կ'ըլլայ անուանական միայն: Խնամակալն ըրաւ սահմանադրութեան հաւատարիմ լինելու երդումը յունիս 28ին: Յանձնախումբ մը կազմուած է Նիւրնպերկ կանգնել յիշատակի:

արձան վախճանեալ թագաւորին յիշեալ քաղաքին հասարակաց զբօսավայրին մէջ: Հաւանական կը թուի թէ պարտութիւն պիտի կրէ Պալիէրայի այժմու պաշտօնէութիւնը:

— Գերմանիայէ հասած ուշադրութեան արժանի զլիւսաւոր լուրերն են հետեւեալք. Տանիփորքայի թագաւորը կ'այցելէ Գերմանիոյ Կայսեր յիմա: Գերմանիոյ խորհրդարանին նիստերը վերջացան յունիս 27ին Կայսեր կենաց բարեմաղթութեան աղաղակներով: Չօր. Ֆոն Փըթրամէր, որ երեւելի հանդիսացաւ 1870ի պատերազմին մէջ ընդ Գաղիոյ, մեռաւ այս օրերս: Մ. Սինկըր, ընկերվարական ռամկավարականը, եւ խորհրդարանի անդամ մը արտաքսուած են Պերլինէ:

Թղթատարական նոր գիծը ընդ մէջ Գերմանիոյ եւ Արեւելեան Ասիոյ եւ Աւստրալիոյ, բացուեցաւ ածնախմբութեամբ եւ լուսավառութեամբ ի Պրեմէն յունիս 29ին: Կ'ակընակալուի թէ այս գիծն չողենաւերը քանի մը օր պակաս ժամանակի մէջ պիտի կատարեն իրենց ուղեւորութիւնը քան որչափ ուրիշ այժմու դեբորու չողենաւք, վասն զի անոնք չինուած են մասնաւոր խնամով որ ըլլան քան զայս աւելի սրընթաց: Շողենուուն ընկերութիւնը կ'ընդունի զբաժանական նախատ Գերմանական կառավարութեանէն, որ կը յուսայ թէ այս շարժումը կարեւոր օգնութիւն պիտի մատակարարէ զարգացման Գերմանիոյ վաճառականութեան:

Յունիս 1ին տեղի ունեցաւ երկաթուղւոյ աղէտալի արկած մը երկու կառախմբոց իրարու բաղխմամբ մօտ ի Վիլքսպուրկ: Կառախմբոց միոյն մէջ սպաննուեցան 9 անձինք եւ վիրաւորուեցան քանի մը ուրիշներ, մինչ միւսին մէջ սպաննուեցաւ մի միայն անձն եւ ոչ ոք վիրաւորեցաւ ծանրապէս:

— Բանակցութիւնը կ'ըլլան Աւստրալիոյ եւ Բանատայի կառավարութեանց մէջ՝ ընդժովեայ հեռագրական պարան մը ղետեղելու համար երկու երկրաց մէջտեղ:

— Հակառակ Ռուս թերթերու ժխտման Ռուս զօրաց ի Պեսարալիա հաւաքուելու լրոյն, յունիս 30 թուականաւ Օտէնայէ Լոնտոն զարնուած հեռագիր մը վերստին կը հաստատէ յիշեալ լուրը եւ կ'ըսէ, «Պեսարալիոյ զլիւսաւոր քաղաքին մերձականներուն նկարագրութիւնը կ'ընեն ըսելով թէ ընդարձակ եւ անագին բանակի մը կերպարանն առած է: Ամէն կարգի զինուոր սպառազինեալ այս զօրաց արտաքոյ կարգի հաւաքումը, փոքր ի շատէ անհանգստութիւն յառաջ բերած է բոլոր այն կողմանց, եւ անոր պատճառն է անձանօթ:»

— Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Կայսերը կ'աւելնալուի թէ պիտի տեսակցին ի Կաշթէն յուլիսի մէջտեղերը: Աւստրիոյ Կայսրուհին արդէն հոն կը գտնուի: Կ'ըսուի թէ Իշխան Պիզմարք պիտի ընկերանայ Կայսեր՝ տեսակցութեան մէջ, բուն մը՝ որ պատահած չէ 1856 թուականէն հետէ, կ'ըսէ Թաշ-ը Պիզմարք Իշխանի եւ Քաշնոքի Կոմսին տեսակցութիւնն եւս տեղի պիտի ունենայ մի եւ նոյն ժամանակ, եթէ Քաշնոքի Կոմս չայցելէ զԻշխանն այդ ժամանակէն առաջ ի Քիսինկէն:

— Սերվիոյ վիճակը կարի յոյժ վրդովեալ է: Յելուզակաց բազում ջոկեր կ'ասպատակեն թագաւորութեան ալ եւ ալ կողմերը, եւ տեղական իշխանութիւնը այնպէս անյաջող եղած են իրենց զայնս զսպելու ջանից մէջ որ մեծ ահ եւ սարսափ կը տիրէ ի զիւզօրէս:

Վերջին պատերազմին պատճառաւ ժողո-

վերջին տրոյ յաւելումը յառաջ բերած է շատ դժգոհութիւն, եւ շատ գիւղօրէից մէջ գիւղացիք որ են շատ աղքատ, կը մերժեն հասուցանել իրենց տուրքը: Ի տեղիս տեղիս հարկահաւաքը ծեծ կերպով են: Ըստ թաւայի թղթակցին, Մ. Րիսթիք կը քաջալերէ ընդդէմ կառավարութեան այս ընթացքը, որ ուրեք ուրեք ընդդէմ նաեւ թագաւորին՝ կեցցէներու ազգականներ բարձրած են Բիթր Բարաւօրկիէ վիլի, դահուն թեկնածուն: Այսու ամենայնիւ Նիքոլա Իշխան կը ժխտէ թէ այս Իշխան, որ է անոր փեսայն, որեւէ իցէ կերպով ոյժ տուած ըլլայ այս վրդովմանց: Իշխանը կը գտնուի այժմ Ի Վիէննա, ուր կընքած է 1,000,000 Ֆլորինի փոխառութիւն մը Վիէննայի դրամատեղանի մը հետ, որ պիտի չըլլար կարելի եթէ վստահութիւն չկենար անոր խաղաղասիրութեան վրայ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տարածախութիւն կենալով թէ Մոսկովար փաշայի եւ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի յարաբերութիւնը ձկտեալ են, յունիս 2 թուականաւ Գահիրէէ զարնուած հեռագիր մը կը հաւաստէ թէ ընդհակառակն Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի յարաբերութիւնը Մոսկովար փաշայի եւ Եգիպտական կառավարութեան հետ, են շատ լաւ, նաեւ թէ իրազեկ ակմրոյ ակնկալութիւնն այն չէ թէ Անգլիական ընտրութեանց արդիւնք որեւիցէ փոփոխութիւն պիտի ընեն Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի պաշտօնին շարունակութեան վրայ:

— Աւարտած է Հռոտովի սահմանադրութիւնը որով Արեւ. Րումէլիի մի մասը պիտի անցնէր Բ. Դրան ուղղակի վարչութեան ներքեւ: Պայմանագիրը կընքեցին թէ՛ Օսմանեան եւ թէ՛ Պուլկար պատուիրակը: Օսմանեան պատուիրակը արդէն դարձած են Կ. պոլիս:

— Մ. Իսթուլքի որ առաջ Պուլկարէսթի Ռուսաց դեսպանատան քարտուղար էր, կարգուած է Ռուսական գործակատար ի Սոֆիա, եւ զայս կը նկատեն Պուլկարը թշնամական գործ գէպ իւրեանց կառավարութիւնն, վաւրն զի Մ. Իսթուլքի է նախանձաւոր Համապալեան:

— Իշխանուհի Գոշիա Հանըմ, մայր գահագուրկ Խալիլ Իսմայիլ փաշայի, եւ մամ այժմու Խալիլին, մեռաւ յունիս 27 ին:

— Ըստ թաւայի օդոյ տապն յեգիպտոս եղած է կարի սաստիկ, հարիւրամասն ջերմաւ չափին 33° ին բարձրացած ըլլալով որ հաւասար է Ֆարէնհայթի 131 աստիճանին: Այս ջերմութիւն կը համարուի պատճառ Անգլիացի բազում զինուորաց մահուան: Բայց ջերմութիւնը չնդեր զՍուտանցիս, այնպէս որ հաւանական կը համարուի թէ անոնք դարձեալ պիտի արշաւեն Ստորին Եգիպտոսի վրայ, օգոստոս 1 ին առնեները, երբ Նեղոս բարձրացած կ'ըլլայ:

— Երեքշաբթի օրը Մէլլ Յունական չուգենաւ անցաւ Վոսիփորէն: Շոգենաւին մէջ կը գտնուէր Յունաստանի Օլկա թագուհին որ կ'երթար Օտէսսա: Վեհ. Սուլթանը զրկեց զՍաիտ փաշա Մէլլ շոգենաւը, մատուցանել թագուհուին՝ Ն. Վեհափառութեան ողջ ջոյները եւ բարեմաղթութիւնները:

— Ճէվատ փաշա, Օսմանեան դեսպանն ի Չէթինէ, կը հեռագրէ թէ ցաւալի գէպը մը պատահած է Ալպանիոյ եւ Մոնթենէկոյի սահմանագիծին վրայ: Երեք հարիւր Ալպանիացիներէ բաղկացեալ խումբ մը անցնելով սահմանագիծէն, յարձակեցան Մոնթենէկոյի ցուց վրայ, եւ տեղի ունենալով կռիւ, եր-

կուստեք եղան սպանուողներ եւ վիրաւորուողներ: Եւ ի վախճանի Ալպանիացիք մըղուեցան յետոս:

— Ապէտին փաշա, Սըվազի կուսակալը, եւ Սըրբի փաշա, Էնկիւրիի կուսակալը, փոխանակեցին իրենց պաշտօնակալները:

— Ռուսիոյ ընդդէմ Աղեքսանդր Իշխանի զժողովութեան նշանը դեռ կը շարունակին: Ժողովքը Մէլլ Բէլգրադէ կը ներկայացունէ զԻշխանի իբրեւ եղծիչ Ռուսոյ-Պուլկար պայմանագրութեան, այսպէս կրկնելով ամբաստանութիւնը զոր արդէն Մ. տը Կիէրս ըրած էր Սթ. Բէթրսպուրկի Օսմանեան դեսպանին: Յիշեալ Ռուս օրագիրը դարմանք կը յայտնէ անտարբերութեան եթէ ոչ հաւանութեան որ կը ցուցուի ի Կ. պոլիս՝ Իշխանին ընթացից, եւ կը հարցնէ թէ իրաց այս վիճակը ո՞չ ապաքէն կ'առաջնորդէ ծանրակշիռ վտանգաց: Բացայայտ է թէ շատ նպաստաւոր կ'ըլլայ Ռուսիոյ աշխարհավարութեան եթէ զժողովութիւն մը ծագի Իշխանին եւ Բ. Դրան մէջտեղ:

Բ. Դուռը չհաւանիր ամէն բանի որ տեղի ունեցած է ի Սոֆիա, այլ իմաստաբար հաշուի կ'առնու պարագաները: Դիտէ Աղեքսանդր Իշխանին զժողովութիւնները որոց դէմ մարտնչելու է նա, գիտէ նաեւ թէ Պուլկարը կը թերման քաղաքականութեան մասին փորձառութեան մէջ եւ չկրնար սպասուիլ անոնցմէ որ զերծ լինին իրենց փափաքանաց անխորհուրդ արտայայտութիւններն ընելէ: Վասն որոյ իմաստաբար ամփոփած է զինք ընելով բարեկամական յորդորներ որ տեղի չունենան պայմանագրոյն ոգին եղծանող բաներ կամ որեւիցէ ինչ որ պատրուակ ըլլայ Ռուսիոյ միջամտութեան:

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ընթացքը նման Բ. Դրան, է իմաստուն եւ վստահելի: Մինչ զԱղեքսանդր Իշխան կը զգուշացունեն չանցնիլ պայմանագրոյն սահմանէն անդին, կ'ըսեն Ռուսիոյ թէ պարտ է ի նկատի ունել Իշխանին զժողովութիւնները եւ վասն որոյ դատել զնա մեղմաբար:

ՏԱՐԵԴԱՐԱԶ ՇՈՒ ՎԱՐՓԱՐԱՆԻ

Յիւսկիւտար, Հոմ վարժարանի քննութիւնը աւարտեցան անցեալ շաբթու ուրբաթ օր, եւ վարժարանին տարեդարձը հանդերձ սովորական ճառախօսութեամբ ուսումնականաբար աշակերտութեանց կատարուեցաւ յաջորդ օրը, շաբաթ: Վարժարանին ճառախօսութեան սրահը խիտ առ խիտ լի էր հանդիսականօք, եւ ոչ սակաւք եւս յոտին կանգնած էին դրանց քով: Ըստ որում հետզհետէ կ'աճի ուսումնականութիւնը եւ վարժարանին բարեկամաց թիւը եւ բազմաց փափաքը առաջիկայ գտնուիլ տարեդարձի այս հանգէմներուն, կարի ըղձալի է աւելի ընդարձակ սրահ մը:

Բայ ի սրահին ընդարձակութիւն հազիւ ուրեմն ուրիշ փոփոխութիւն էր փափաքելի: Օրն էր դեղեցիկ եւ սակայն զով թէպէտ ամառ: Հանդիսականաց վրայ կը տեսնուէր կատարեալ կարգապահութիւն, ակնածութիւն եւ համակրութիւն: Ուսումնականութիւնը ճառերն էին լաւ գրուած, եւ կարդացուեցան յստակ ձայնիւ, քաջ առողջանութեամբ եւ լսելի էին սրահին ամէն կողմերէն: Խօսուած ուղերձք էին գերազանց, եւ բացայայտ կ'երևէր թէ հաճութեամբ եւ անորոգի ունկնդրուեցան: Նուագերգութիւնք եւս էին ախորժալուր եւ ոգեւորիչ:

Ուսումնականութիւն էր 10, որոց 6 ն էին Հայ օրիորդք, եւ 4 ը Պուլկարուհիք:

Նախընթաց տարեաց ուսումնականներու ամբողջ թիւն է 30, եւ հաճոյական իրողութիւն է թէ անոնցմէ 18 ը աւելի կամ նուազ ժամանակ տուին ուսուցչութեան յորմէ հետեւ տարտեցին իրենց ուսման ընթացքը: 1883 թ. դասը կը բաղկանար 7 ընթացաւարտներէ, մեծագոյն թիւն էր այս ցայն վայր, եւ այս տարուան դասը աւելի մեծ է: Հաւաստի ենք թէ քանի որ ճանչցուի վարժարանին արժանիքը, եւ աշակերտաց տրուած հաստատուն դաստիարակութիւնը, աւելի՛ եւս պիտի ընդարձակի այն եւ ըլլայ սիրելի յաջոհասարակութեան:

Ընթացաւարտ Հայագրի աշակերտուհիք են, Օրիորդք, Արուսեակ Կ. Սրապեան՝ Կ. պոլսեցի, Հրանոյշ Աղադանեան՝ Կ. պոլսեցի, Մանուշակ Յ. Պէշարեան՝ Մարտինցի, Բարիս Մ. Քեթիպեան՝ Աղբիւնուպոլսեցի, Դոմնի Բ. Եղմամեան՝ Կ. պոլսեցի, Եւգինէ Պալլեզեան՝ Կեսարացի:

Ճառից ընթերցմանէն ետքը, վկայականք բաշխուեցան Տոգ. Ե. Ե. Պիսի ձեռամբ, եւ ուղերձներ խօսեցան Մր. Քոքս, Ամերիկեան դեսպանը, Պէրպէրեան Ռ. Էֆէնտի, Պատ. Ա. Կոստանդեան, եւ այլք: Բաց ի օրիորդաց երգերէն եւ դաշնակահարութեանէն, առաջիկայ լինելով հոն Ամերիկեան Քիթսօ մարտահաւուն նուագածուաց խումբը, թէ՛ ընթացաւարտից ճառախօսութեանց ժամանակ եւ թէ՛ յետոյ նուագեցին քաղցր եղանակներ ի հրճուանս ունկնդրաց: Մովակալ Ֆրանքլին, նաւապետ Սիկզպի եւ այլ պաշտօնակալք եւս մարտանալին, պատուեցին զհանգէմն իւրեանց ներկայութեամբ:

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ ընտրութեանց արդիւնքը որչափ որ դիտցուած է ցարդ, է բացորոշապէս աննպաստ Մր. Կլատտիլին: Մինչեւ յուլիս 7 իրորդարանի 670 անդամոց 390 ընտրուած էին, եւ անոնցմէ 204 ըն Պահպանողական, 98 ը Կլատտիլեան, 44 ը Միութեանական (այսինքն այն Ազատականներէն, որ կը մերժեն Մր. Կլատտիլին իրաւաստական աշխարհավարութիւնը) եւ 44 ը Բարնէլեան: Կը տեսնուի թէ ցայս վայր Պահպանողականք մեծամասնութիւն են միւսներուն ամբողջ թիւէն առաւել ըլլալով անոնց թիւը: Պահպանողականք չեն կրնար սակայն յուսալ թէ այս նոյն թիւոյ առաւելութիւնը պիտի գտնեն գաւառաց քուէարկութեանց մէջ, վասն զի ցարդ քաղաքաց ընտրութիւնք միայն կատարուած են, եւ Ազատականք ըստ մեծի մասին կը գտնուին գաւառաց մէջ: Ի վերայ այս արմենայնի Մր. Կլատտիլին շատ յոյս չկրնար ունենալ ընտրութեան մէջ մեծամասնութիւն չանելու ի նպաստ իւր Իրաւաստական ինքնօրինութեան ծրագրոյն: Եւ յուլիս 8 ին զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ թերեւս անոր պաշտօնէութիւնը պիտի հրաժարի ընտրութեանց աւարտելէն առաջ:

— Կարդինալ Կիպեր, Բարիզոս արքեպիսկոպոսը, մեռաւ երեկուան նախընթաց օրը:

— Ըստ բանից Միւլլի-ի մօտերս երկու հրդեհ պատահած է ի Մէքքէ, որոց մին մոխիր դարձուցած է 100, եւ միւսը՝ 200 տուն:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ

Յունիս 28/10, 1886

Գոնս. (Կարոն վճր.) 16 48 | Բուժ. Երկ. բաժին 36 25

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. լիւան 100

Մէքիտիլէ	108 8	Բուսիոյ բոլ	90 20
Մէթալիք	98	Նաբոլէոն	88 2
Պէշիք	102 40	Գրիմից	51 20
Ալթըլըք	403	Անգլ. լիւր	440 36
Մանէթ թղթերմ. 9 20			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆ Ե. ՅԱՎՈՐ ՊՅԱԶԱՆ

Ֆինանսըր Էօգուդոս, Ամերիկաց խան